

Onderschoep

Contactorgaan van de Stichting Heemkunde Denekamp

13 e jaargang 1991 nr. 4

ISSN 0920-864 X

't ONDERSCHOER

De oude Twentse boerderijen hadden vaak een onderschoer, als een soort portaal vóór de poortachtige hoofdtoegang naar de deel. Deze toegang was voorzien van de dubbele "niendeurn", welke aaneensloten tegen de uitneembare middenstijl: n stiepel.

De stiepel kon zijn voorzien van het huismerk of een andere versiering. Bovendien had de stiepel een figuurlijke betekenis. Daarin bleef immers eens het 'broadspit' steken, dat een 'huun' of 'huunenwiefke' een brutale boerenknecht nagooide. Als n stiepel verwijderd was konden de volgela-den oogstwagens er doorrijden tot onder 't slop'. In het stiepelgat sloot 'de Lappe' uit het Aams-veen het blauwe dämpke dat de zwarte dood veroorzaakte. In Ootmarsum trekt men bij het 'vlögeln' um n stiepel.

Door het hoendergat van de niendeur konden de laatste kippen naar binnen. De hofhond Siep of Pollo kon ook 's nachts een oogje houden op het erf achter het huis. De boer zelf tenslotte kon veilig uitkijken 'oawer n ondersten niendeur'.

Het onderschoer was een veilige schuilplaats bij slecht weer. Vaak ook diende het als bergplaats voor het dagelijkse gerief, zoals 'n riesbessem, zicht, strikhaakn, ploogstraampn en de peerde-zellns'.

Menig boerenzoon zal in het onderschoer zijn liefde verklaard hebben 'an zien wich', dat dan vaak weer leidde tot een 'brulfte' en tot het voortbestaan van het Twentse geslacht.

Kortom, het onderschoer had in het leven van de Twentenaar een functie van verbinding tussen binnen en buiten. Het was een veilige bewaarplaats, het leende zich goed als uitzichtpunt en het bood plaats voor menselijke contacten. Daarom dit Onderschoer als symbool van het streven van de

Stichting Heemkunde Denekamp.

Idee voor Onderschoer als titel voor dit blad en tekst is van J.A.Veldhuis te Denekamp (1918-1979). De omslagtekening is van Gerh.Broekhuis te Denekamp.

13 e jaargang 1991 nr. 4**'t ONDERSCHOER**

't Onderschoer verschijnt vier keer per jaar, aan het eind van elk kwartaal en wordt toegezonden aan de donateurs.

OPLAGE

De oplage bedraagt 1250 stuks. Abonnementsprijs: f.17,50 per jaar.

Losse nummers: f.6,- exclusief verzendkosten. Verkrijgbaar bij 't Heemhoes en bij enkele boekhandels in de regio.

KOPY

Kopy voor dit blad moet drie maanden voor verschijning ingeleverd worden bij de redactie, p/a Diepengoor 16, 7591 BW Denekamp.

Publikaties blijven eigendom van de auteur. Overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is alleen toegestaan na toestemming van de schrijver of de redactie van dit blad.

REDACTIE

H.J.Asma, Willem Wegewartstr.1, 7591 TZ Denekamp; tel.(05413) 2434.

H.C.M.Boink-Wagenvoort, Diepengoor 16, 7591 BW Denekamp.

W.A.J.Nijhuis, Kasteellaan 4, 7591 PT Denekamp, tel.(05413) 1453.

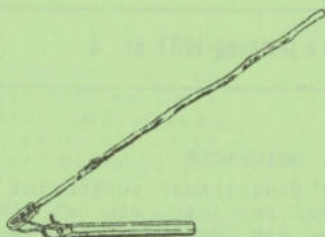
J.A.den Ouden, de Roerdomp 42, 7591 JB Denekamp; tel.(05413) 2800.

H.Boink, Diepengoor 16, 7591 BW Denekamp; tel.(05413) 2261; (eindredacteur).

in dit nummer

- 1 n Woord van te veurtn.
H.Boink
- 3 Niejs van 't Heemhoes.
- 13 Voor u, door u.
Samenstelling H.Boink
- 17 Uit de krant van nu.
H.Asma
- 19 Volkstelling Lattrop 1748.
H.Asma
- 27 VVV Denekamp 90 jaar.
H.Boink
- 33 Parochie Tilligte 100 jaar.
H.Asma
- 41 Eppink in Noord Deurningen.
W.H.Dingeldein (bewerkt
door H.Boink)
- 45 Kerstgroeten van postbode
Tukkers.
S.Wynia
- 51 In het grensgebied.
H.Asma
- 53 Onze straatnamen.
H.Boink, W.A.J.Nijhuis en
J.A.den Ouden
- 55 Herinneringen aan een vroegere
boer en een oud schoenmaker (II)
H.Asma.

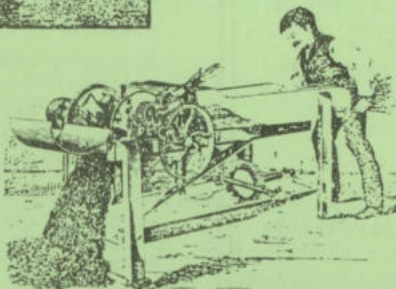
Landbouw in de spiegel van de historie

Wat was dat döske vroger
n kleäin de weenterdag
Elkn morgn luk row met vleagel of knuppel
En doarnoa in de wan

Met de dös kemöl göng t in dag of twee
Heel wat leu kwamn dr an te pas
Veur t hele joar haj t zoad kloar

En rechteveort geet t in eenn gaank
Meäin en döske met n combine
Zoonder meanskehaand.

Een van de voordelen in het verleden te leven, is dat het goedkoper is. Om te zien hoe dit verleden eruit zag, moet je echter wel naar een museum, bijv. naar het Openluchtmuseum in Arnhem en heel dicht bij huis museum Huize Keizer te Denekamp. Daar kunnen we vaststellen dat de "goeie ouwe tijd" eigenlijk niet veel meer is dan nostalgisch verzinzel.

Ouderen zullen zich in musea natuurlijk nog heel veel van "hun" vroeger herinneren. Hun huis, waar ze woonden in stad of dorp of op het platteland, waar de boerderij onderdak bood aan mens en dier.

Hoe was dit beeld ook al weer, bijv. in de dertiger jaren? Hoe zag de inrichting van een boerderij en woning eruit? Een kamer of keuken met in het midden een tafel, waarboven een lamp, rondom stoelen, een schoorsteen met kachel of fornuis en een glazen kast met van dat chinees porcelein, dat te broos was om echt te gebruiken. Eigenlijk alleen maar geschikt voor de porceleinkast.

Zeker, het kijken in musea naar dit soort dingen is voor oudere mensen vaak boeiender en interessanter dan voor de jongere generatie. Je hoort ouderen nog al eens zeggen: Dat weet ik nog goed van vroeger, van bij ons thuis, in de kamer. Wij hadden ook zo'n fornuis, dat nog werd gestookt met hout, ik weet het nog goed. En die oude radio op zo'n grote kast, waar we zaterdagsavonds naar mochten

luisteren.

Ondertussen zie je ze denken: Waar zou dat toch allemaal gebleven zijn?

Het antwoord is natuurlijk heel eenvoudig: opgeruimd, weggedaan. Er kwam wat nieuws, het stond in de weg. Het fornuis ging eerst naar de deel en later werd het een-sta-in-de-weg. De ontwikkeling is erg snel gegaan, vooral op technisch gebied. Want, wat zien we nu in de moderne huiskamer? De kachel is vervangen door cv, er is telefoon, kleuren-tv is haast de gewoonste zaak van de wereld, een stereo-toren met cd-speler ontbreekt in veel huizen niet, zelfs computers treffen we aan. En wat te denken van de hedentijdse keukeninrichting: koelkast, magnetron, een modern fornuis, de zuinige vaatwasser en het in vele standen programmeerbare koffiezetapparaat zijn geen toekomstmuziek, maar vormen bij velen vast onderdeel van de keukeninventaris.

De agrariërs staan moderne werkwijzen ter beschikking voor landbouw en veeteelt. Verschillende productieprocessen worden al door computers gestuurd. Een druk op de knop en de techniek doet de rest. De melkmachines van de jaren zestig zijn al verworpen tot museumstukken.

We weten dat onze huizen er over twintig jaar al weer anders zullen uitzien dan nu. Ook toekomstbeelden kunnen we in musea zien. Zo vinden we in Rosmalen het huis van de toekomst, een staaltje van vernunft en techniek.

En wat gebeurt er straks met ons mensen, als we alles vanuit de huiskamer op afstand kunnen afwerken? We hoeven niet meer naar de bank, naar de winkel heet teleshoppen en het meeste werk kunnen we ook al van huis uit doen. Zijn we dan nog in staat voldoende mens te zijn? Mensen, die zich interesseren voor de natuur en het milieu.... en voor de medemens?

Willen we ook in de toekomst een leefbare aarde, dan hebben we als enige zekerheid dat deze veel geld kost, wat dus in schril contrast staat met leven in het verleden. We zullen heel zorgvuldig met onze aarde moeten omgaan, net, zoals met het porcelein in de glazenkast uit grootmoeders tijd. Daarbij moeten we ons niet laten ontmoedigen door de dreigende wolken boven ons milieu.

Prettige kerstdagen en veur t nieje joar völ heil en zeagn.

Geern tot tookn moal.

H.Boink

Denekamp, 17 november 1991.

NIEJS VAN T HEEMHOES

In deze rubriek wordt u door bestuur en redactie op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen binnen de Stichting Heemkunde. Ook kunt u hierin o.m. nieuws vinden van werkgroepen, van excursies, lezingen en tentoonstellingen.

CONTRIBUTIE 1992

Ondanks diverse kostenverhogingen, zoals de fors gestegen porto-, papier- en energiekosten hebben wij de contributie voor 1992 niet verhoogd en blijft deze gehandhaafd op de minimum bijdrage van f.17,50. Dit is nog mogelijk omdat vele donateurs meer betaalden dan deze minimum bijdrage.

Wel vragen we u beleefd de uiterlijke betaaltermijn van 31 januari 1992, zoals aangegeven op de hierbij gevoegde receptgirokaart, te willen aanhouden, opdat ook wij tijdig aan onze vaste financiële verplichtingen kunnen voldoen.

Donateurs, die de bank opdracht tot automatische overschrijving hebben gegeven, vragen wij dan ook het een en ander hiermee in overeenstemming te willen laten brengen. Bij voorbaat hartelijk dank, niet alleen voor uw vlotte medewerking, maar zeker niet minder voor uw bijdrage; im-

mers ook wij kunnen niet zonder dat zgn. "slijk der aarde".

J.H.Zanderink

BIJDRAGEN VOOR ONDERSCHOER

Graag willen we onze lezers eens op wijzen, dat men zelf ook verhaaltjes of artikelen kan inzenden om opgenomen te worden in dit Onderschoer. Het kan zoal gaan om een verhaal uit overlevering, een praatje over een vroegere beleving, een interessant voorval, een geschiedkundige bijdrage bijv. over een boerenerf, een artikel over de natuur en bijdragen in dialect.

Als u twijfelt of iets geschikt is, mag u natuurlijk vooraf ook even contact opnemen met een van de redactieleden, waarvan de adressen voorin staan. Laat eens van u horen en zien.

H.Boink

INTERESSANTE PADDENSTOELENEXCURSIE

Het was zondagmorgen 6 oktober 1991. Terwijl het laatste restje mist optrok en de zon lekker begon te schijnen, vertrokken acht belangstellenden voor een paddenstoelenexcursie op Singraven. De excursie was georganiseerd door de werkgroep Flora & Fauna en stond onder leiding van Chiel Noor-deloos.

Tijdens de wandeling van 2½ uur hebben we meer dan zeventig verschillende soorten gezien. Natuurlijk is het onmogelijk om die allemaal te onthouden. Toch zou ik verschillende soorten wel weer herkennen, omdat ik wel geleerd heb, waarop je moet letten. Chiel liet ons de paddenstoelen niet alleen zien, maar ook ruiken en voelen. Een aantal paddenstoelen kon gemakkelijk aan de vorm herkend worden zoals de bekerzwammen, het plooirookje, de krulzoom, het wielje en het donsvoetje. De melkzwammen, die een melkwitte vloeistof afscheiden, en de bloedroestmycena, die een bloedrode druppel afgeeft, doen hun naam ook eer aan.

Bij andere soorten moest je je neus gebruiken. Zo konden we ruiken hoe de radijsvaalhoed, de anijszwam, de stinkende satijnzwam en de stinkzwam aan hun naam komen. Bij enkele andere soorten kun je dat voelen, zoals bij de spekwordestzwam, de trilzwam en de botercollybia, die vet-tig aanvoelt.

Andere paddenstoelen danken hun naam aan het voedsel dat ze gebruiken. Op dode grasshalmen zitten kleine, maar fiere halmruitertjes, in oude eikedoppen de kleine gele eikedopzwammetjes en op dode berketakken de berkenzwam. Het is duidelijk dat deze paddenstoelen, zoals zovele anderen, helpen bij het opruimen van dode materialen. Dat kunnen

bladeren, takken, vruchten en hele boomstronken zijn. Wist u ook dat er paddenstoelen zijn, die oude en dode paddenstoelen eten (zouden die weer door andere paddenstoelen gegeten worden?)? Ik heb ze die morgen gezien! We hebben die ochtend heel wat "afgezwamd", niet alleen over de namen van paddenstoelen, maar ook over hun levenswijze.

Al met al een gezellige en leerzame excursie met uitstekend weer. Wie weet, komt u volgend jaar ook!

H.J. Knol

NIEUWE AANWINSTEN

De afgelopen periode hebben we de volgende aanwinsten aan onze archiefcollectie kunnen toevoegen.

Lijst parochianen 1921-1930/
leden Broederschap/leden Maria-
congregatie 1866.
(Kopie St. Nicolaasparochie).

R.K. Trouwboek St. Nicolaaspa-
rochie te Denekamp 1813-1945.
(Kopie St. Nicolaasparochie).

R.K. Doopboek St. Nicolaaspa-
rochie te Denekamp 1803.
(Kopie St. Nicolaasparochie).

R.K. Doopboek St. Nicolaaspa-
rochie te Denekamp 1915.
(Kopie St. Nicolaasparochie).

Lijst eerste communicanten St.
Nicolaasparochie 1818-1971.
(Kopie St. Nicolaasparochie).

R.K. Overlijdensboek St. Nico-
laasparochie te Denekamp 1830-
1920. (Kopie St. Nicolaaspa-
rochie).

H.H. Doop-trouw- en overlijdens-
boek 1923-1937 Denekamp.
(Kopie N.H. Kerk Denekamp).

Stamboomgegevens van Van Ommen.
Stamboomgegevens van Kaptein.

D. Asma-ten Broeke

KLEDERDRACHTEN IN NO-TWENTE EN GRAAFSCHAP BENTHEIM

Volgend jaar komt er een boek uit over klederdrachten in Noord Oost Twente en de Graafschap Bentheim. Tegelijkertijd komt er een (reizende) tentoonstelling over dit onderwerp, die in verschillende musea en oudheidkamers in de regio een tijdlang te zien zal zijn.

Het project "klederdrachten" is een activiteit van de gezamenlijke heemkundige organisaties en oudheidkamers in NO-Twente en de Heimatverein Grafschaft Bentheim. Medewerking hieraan wordt vanuit Denekamp verleend door de Culturele Raad Denekamp (voor museum Huize Keizer) en onze Stichting Heemkunde.

De bedoeling is dat het boek in april 1992 verschijnt. De tentoonstelling is vanaf dan ook te zien. Gedurende de zomermaanden heeft museum Huize Keizer de expositie binnen haar deuren.

Nadere bijzonderheden komen in de volgende aflevering van 't Onderschoer.

H.Boink

LEZING NATUUR EN MILIEU

Op 21 januari 1992 is er in het koetshuis van museum Huize Keizer te Denekamp een dialoog over natuur en milieu. De lezing is georganiseerd door de Werkgroep Flora & Fauna en wordt verzorgd door de heer Hans Breukink. De bijeenkomst begint om 19.30 uur en is gratis toegankelijk. Ingang Koetshuis: v.d.Heijdenstraat.

J.Bruns.

SCHENKINGEN

De afgelopen periode zijn de volgende schenkingen ontvangen:

- * Dhr.Sanders, Enschede: in-gelijst exemplaar Twents volkslied.
- * Gezusters Ottenhof, Denekamp: oude foto's.
- * E.Hagel, Denekamp: aluminumschaal Duitse Wehrmacht, 2e wereldoorlog.
- * Mw.Tijhuis-Ruel, Denekamp: bidprentjes.
- * Mw.Lotgerink Bruinenberg-Evers, Denekamp: Kath.illustratie 1961 met artikel feest pastoor Hermelink.
- * F.Postel, Denekamp: bidprentjes.
- * H.Borgman, Denekamp: enkele jaargangen Gens Nostra en jaargangen Twentse Genealogische vereniging.
- * Mw.Nijmeijer-Hans, Denekamp: 1 stijfselkistje, 1 paar beenkappen, 1 kleeerhanger met opschrift "Visschedijk".
- * Mw.Sandvoort, Denekamp: dia's.
- * Dhr.Eijkenaar, Denekamp: 1 grote en 1 kleine kist met oude timmermans-gereedschappen.
- * Mw.Rolink-Oude Elferink, Denekamp: 1 oude trekzaag, 1 gezangboek voor koorzangers.
- * S.Wynia, Denekamp: 12 ex. maandblad "Foto", jaargangen 1988/1989.
- * Mw.Blokhuis, Rossum: grote wereldkaart anno 1940.

J.A.den Ouden.

NIJEUW STRAATNAAM TELGENKAMP

Op advies van onze Stichting Heemkunde heeft de gemeenteraad van Denekamp besloten de

straat in de nieuwe woonwijk, die komt op de hoek Nordhornsestraat/Spittendijk te Dene-kamp, de naam "Telgenkamp" te geven.

In dit gebied kwam deze aan-duiding voor als veldnaam. Een telgenkamp was een stuk land, waarop in de tijd van de marken jonge bomen, telgen, werden gepoot. Dergelijke telgenkampen kwamen in alle marken voor, omdat hout zo'n belangrijk produkt was.

H.Boink

UIT DE WERKGROEP GESCHIEDENIS

Tijdens de maandelijkse bijeenkomsten, die we dit seizoen al hebben gehouden, hebben we ons voornamelijk beziggehouden met de voorbereidingen van een expositie over "grenzen". Reden om deze expositie te organiseren is het verdwijnen binnen niet al te lange tijd van verschillende grenzen in Europa.

De tentoonstelling wordt in de maanden maart en april van het komend jaar gehouden in museum Huize Keizer. De bedoeling ervan is om iets te laten zien wat grenzen zijn, wat ze waren en betekenden voor verschillende mensen, vooral in onze regio. Wat er zoal gebeurde aan de grens in de loop van de tijd, oorlogen, grenscorrecties, smokkelpraktijken, vluchtelingen, deserteurs en krijgsgevangenen, die in verschillende tijden de grens overtrokken. Maar ook mensen van deze kant van de grens, die ginds gingen werken en omgekeerd, zoals klokkengieters, grasmaaiers, textielhandelaren en textielarbeiders. Mensen die in vroegere eeuwen over de grens naar de kerk gingen en zusters Franciscanessen, die vanwege de toestand in Duitsland, ruim een eeuw geleden hier hun toevlucht zochten en von-

den.

Veel materiaal is al bij elkaar gebracht voor deze expositie. Alles wat met het onderwerp te maken heeft, zoals foto's, oude paspoorten, en andere grensdocumenten, smokkelattributen en oude papieren is echter van harte welkom.

Ook nieuwe werkgroepleden kunnen we goed gebruiken, want door verschillende oorzaken is het aantal leden de laatste tijd nogal teruggelopen.

Inlichtingen en aanbiedingen graag bij ondertekende of bij een van de andere werkgroepleden.

H.Asma

BOEK MET GRENsverhalen

Al ruim anderhalf jaar zijn enkele leden van de werkgroep geschiedenis bezig gesprekken te voeren (en op band op te nemen) met mensen die op de een of andere manier met de grens in onze regio te maken hebben of te maken hadden.

Zo hebben we gesprekken gehad met mensen, die pal aan de grens wonen, met oud-douaniers en marechaussees en met mensen die vroeger een extra cent bij verdienden met smokkelen of deze bezigheid als een soort hobby beoefenden.

De bedoeling is om deze gesprekken om te zetten in verhalen, die in een boek samen te brengen en dit verhalenboek eind 1992 of begin 1993 uit te geven.

Hoewel er al verschillende gesprekken zijn gehouden, zijn we nog steeds op zoek naar mensen, die wat kunnen en willen vertellen over hun ervaringen met de grens, langs de grens en in de grensstreken aan beide kanten. We denken hier aan degenen die aan de

grens werkten of woonden, maar ook aan mensen, die kort na de bevrijding bij de grenswacht waren of die aan de andere zijde van de grens werkten, zoals de vele textielarbeiders, die in Nordhorn werkten en dagelijks de grens passeerden.

Ondergetekende en andere leden van de Werkgroep Geschiedenis geven u graag meer informatie over genoemd onderwerp.

H. Asma

EEN KERN WAAR PIT IN ZIT

De Nederlandse Heidemaatschappij houdt om de paar jaar een soort wedstrijd onder plaatsen en woonbuurten in Nederland de leefbaarheid te bevorderen. Bij deze landelijke actie gaat het er om dat mensen zelf een bepaald project ter hand nemen.

Voor deze actie heeft de Stichting Heemkunde Denekamp zich afgelopen voorjaar ook aangemeld met het project "Veldnamenregistratie en -publicatie". Een regionale jury heeft vervolgens het project in Denekamp bekeken en beoordeeld. Daarna werd het een spannende tijd. Begin juli kregen we bericht van de Heidemij, waarin ons werd meegedeeld dat ons project het predikaat "Een kern waar pit in zit" kan ontvangen, als we het boek inderdaad gereed krijgen. In Overijssel komen dertien plaatsen voor dit predikaat in aanmerking. Eind 1992, begin 1993 zullen de prijzen worden uitgereikt.

Inmiddels is het boek "Veldnamen in gemeente Denekamp" verschenen, zoals u elders in deze rubriek kunt lezen.

We hopen dat het resultaat beantwoordt aan de verwachtingen van de hoofdjury. We zullen u op de hoogte houden.

H. Boink

VELDNAMENBOEK VAN DENEKAMP GEPRESENTEERD

Woensdag 6 november 1991 zal in de annalen van de Stichting Heemkunde Denekamp worden opgetekend als een zeer bijzondere dag.

Op deze herfstdag kwam namelijk een eind aan vele jaren van onzerzoek, studie en arbeid, want + 3700 veldnamen in de gemeente Denekamp waren verzameld en vastgelegd in een boek dat die avond kon worden gepresenteerd.

Toen de voorzitter, de heer Benneker, de bijeenkomst in Zalencentrum Knippers opende, kon hij vele gasten verwelkomen, onder wie mevrouw Maas van het Meertensinstituut uit Amsterdam en de heer Halfman van de commissie veldnamenonderzoek uit Zwolle. Verder de drie wethouders van de gemeente en vertegenwoordigers van noaberverenigingen.

Een speciaal woord van welkom kreeg André den Ouden, die met langere en kortere onderbrekingen, zo'n vijftien jaar bezig is geweest om al deze veldnamen te verzamelen en in kaart te brengen. Aan degenen, die het misschien ontgaan mocht zijn, deelde de voorzitter mee dat de Stichting Heemkunde Denekamp met dit veldnamenboek mee doet aan een landelijke wedstrijd van de Koninklijke Heidemaatschappij "Een kern waar pit in zit". Deze wedstrijd is bedoeld voor verbetering van de eigen woonomgeving. Na Benneker kreeg de heer H. Booijsink uit Beuningen het woord. Uit zijn boeiende voordracht werd duidelijk dat veldnamen, hoewel ze bijna dreigen te verdwijnen, ons nog heel wat kunnen vertellen over de aard van de percelen grond. Maar ook over de kwaliteit, de ligging en over de mensen, die de grond bezaten, bewerkten en er leefden.

Wethouder Hamers feliciteerde

de Stichting Heemkunde met de uitgave van dit boek en constateerde dat de tegenwoordigen, ondanks dat hij de mogelijkheden heeft om veel meer en verder te zien dan zijn voorouders, toch steeds meer belangstelling krijgt voor het gebeuren in eigen streek. Met professor Anne van der Meijden vond Hamers dat het in Twente weergevoontemoet worden om Twents te spreken. Hij werd op zijn wenken bediend. Want na de pauze hielden Helene Boink en Wim Nijhuis een beschouwing in Twents dialect over 'n oald petret, over personen, afgebeeld op een oude, vergeelde foto.

Uit een video-presentatie van de heer Halfman bleek vervolgens dat er na het verzamelen van veldnamen nog wel iets meer mee kan worden gedaan dan alleen in een boek samenbrengen. Hierna was het ogenblik aangebroken, waarop voorzitter Benneker het eerste exemplaar van het veldnamenboek overhandigde aan degene die het grootste aandeel in de totstandkoming ervan had gehad, André den Ouden. De volgende "eerste" exemplaren werden uitgereikt aan wethouder Hamers, mevrouw Heerink-Reerink, de heer Halfman en aan mevrouw Maas. Nadat nog een aantal boeken was uitgereikt aan sponsors, belangrijke informanten en vertegenwoordigers van de pers, kon Benneker om ongeveer 22.00 uur deze zeer geslaagde avond besluiten. Elders in deze rubriek is een korte beschrijving van het boek opgenomen.

H. Asma

NIEUWE DONATEURS

Met trots melden we dat zich in september 1991 de 1000 ste donateur aandiende, t.w. de heer J. Borggreve, de Aarnink

8, Tilligte. Tijdens de na-jaarsbijeenkomst op 19 november 1991 in Zalencentrum Knippers heeft het bestuur hieraan de nodige aandacht besteed.

Overigens zijn wij erg content met de toch wel gestadige groei van het donateursbestand.

Kenmerkend en tevens verheugend feit is dat we dit jaar zelfs iemand uit Australië, die hier even op vakantie was, als nieuwe donateur mochten inschrijven.

B.G.H. Grote Punt, Landweestraat 9, Denekamp; J.B.M. Pierik, Clematisstraat 134, Denekamp; H.G.A. van der Bos, Burg. van de Waelstraat 5, Oldenzaal; L. Scholten, Diepen-
goor 17, Denekamp; R. Rekers, Wittebergweg 19, Nutter; A. Engelbertink, de Klauwier 4, Denekamp; H. Schepers, 28 Hambledon Ave, Baulkham Hills 2153, Sydney-Australië; L.W. van der Vegt, de Alerdink 13, Denekamp; B.H. Wierema, dokter Hondelinkstraat 46, Denekamp; J. Borggreve, de Aarnink 8, Tilligte; Mw. ter Horst-Borgerink, Grote Maten 29, Ootmarsum; G.H.F. Ros, Jongkindstraat 6, Denekamp; A.H. Cornelissen, Johanninksweg 73, Denekamp; G. Borggreve, Dorpsstraat 45, Lattrop; B.L. Veldscholten, Zoekeweg 1, Denekamp; B.F. Bruns, meester Dingeldeinstraat 9, Denekamp; G.B.G. Hulsmeijer, Lemsmatenweg 5, Breklenkamp.

J. H. Zanderink

DTB-REGISTERS GRAAFSCHAP BENTHEIM

Wie op zoek is naar familiegegevens van voorouders uit de Graafschap Bentheim uit DTB-boeken kan daarvoor terecht bij:

* Ev. Ref. kerken: archief van de Emsländische Landschaft, Arbeitskreis Familienfor-

schung, Ludmillenstrasse 8,
4470 Meppen/Ems.

* R.K.kerken: Bistumsarchiv,
Grosze Domfreiheit, 4500
Osnabrück, tel.09-49- 541-
318418.

Of bij de pastorie van de be-
treffende parochie.

H.Boink

TIEN JAAR HEIDEPROJECT

Maart 1992 is het tien jaar ge-
leden dat de werkgroep Flora
& Fauna met het educatieve
heideproject begon. Het ter-
rein ligt in Noord Deurningen
tussen de Grensweg en het ka-
naal Almelo-Nordhorn, vlak voor
de Duitse grens. Doel van dit
project was om een restant van
wat vijftig jaar geleden de
grote stille heide was voor
onze kinderen als een levend
museum te laten voortbestaan.

Er is al een halve hectare
verwaarloosd en met gras over-
woekerde heide afgeplagd, op-
geschoond en ontdaan van op-
slag van jonge vliegdennen,
berkjes en eiken.

Het resultaat is verbluffend,
want overal waar stukken af-
geplagd zijn groeien spontaan
duizenden jonge heideplantjes,
waarvan het zaad tientallen
jaren in de grond op deze ge-
legenheid heeft gewacht. Op
de achtergebleven schrale bod-
em wil het gras voorlopig
niet groeien en kan de heide
zich dus prachtig ontwikkelen.

Door de bloeiende heide wor-
den vele soorten insecten, li-
bellen en vlinders aangetrokken.
Deze worden op hun beurt weer
opgegeten door spinnen, vo-
gels, hagedissen en zoogdie-
ren. Roofdieren, zoals de
buisard en de vos, zorgen er-
voor dat er van alles niet
te veel komt. Bij gebrek aan
voedsel verdwijnen ze van-
zelf weer. De natuur zoekt
telkens naar een evenwicht.

excursies

Het heideveldje en het aan-
grenzende kanaal Almelo-
Nordhorn zijn prachtige ge-
bieden voor een natuurwande-
ling onder begeleiding van
een gids van onze werkgroep.
Hij ziet veel meer en geeft
tekst en uitleg over alles,
wat met de natuur te maken
heeft. Let op de aankondi-
gingen in de krant en maak
eens zo'n wandeling met ons
mee.

werkdagen

Uniek is ook het feit dat we
toestemming hebben van de
eigenaar (Provincie Overijs-
sel) om hier werkdagen te
organiseren ten behoeve van
een optimale en gevarieerde
natuurontwikkeling. Wie be-
langstelling heeft voor de
natuur en graag eens wat
meer wil weten over alles,
wat leeft en bloeit, is van
harte welkom. Kom gerust eens
kijken en een praatje maken.
De werkgroep Flora & Fauna
is er ook voor u.

J.Bruns

JAARBOEK TWENTE 1992

Het nieuwste Jaarboek Twente
is in oktober 1991 verschenen.
Jaargang 1992 is de 31ste edi-
tie. De redactie van het jaar-
boek heeft weer gezorgd voor
een gevarieerde inhoud, zowel
wat betreft de onderwerpen als
de geografische spreiding er-
van over Twente.

Wie het boek via voorinschrij-
ving bij de Stichting Heem-
kunde Denekamp heeft besteld,
wordt verzocht dit voor 15
januari 1992 af te halen van
't Heemhoes, Kerkplein 4 te
Denekamp.

H.Boink.

VERDWIJNENDE GRENS DENEKAMP - NORDHORN

Sinds geruime tijd al werkt de Culturele Raad Denekamp samen met de Stadt Nordhorn aan een project, waarmee aandacht geschonken gaat worden aan het verdwijnen van de landsgrenzen in Europa en in het bijzonder aan de grens tussen Denekamp en Nordhorn.

De bedoeling is dat een groot deel van de bedachte activiteiten in 1993 plaatsvindt op en rond de grens.

Verscheidende organisaties in Denekamp zijn inmiddels benaderd om aan dit project medewerking te verlenen.

Zo ook onze Stichting Heemkunde, die gevraagd is samen met mensen uit Nordhorn een fototentoonstelling te organiseren. Als contactpersoon heeft het bestuur hiervoor de heer B.Tijhuis bereid gevonden.

Voorts overweegt onze stichting het door haar uit te geven boek met grensverhalen in te brengen in het project.

Om aan dit project "verdwijnende grenzen" in wat ruimere mate aandacht te schenken, zal in januari 1992 op de grens een nieuwjaarstreffen worden georganiseerd.

In de plaatselijke en regionale bladen wordt hierover gepubliceerd.

H.Boink

LEZING VOOR BUURTSCHAPSRAAD AGELO

Op donderdag 12 september 1991 hield de Buurtschapsraad van Agelo een vergadering in café Rouwers. Harry Booijsink uit Beuningen was deze avond uitgenodigd als gastspreker een voordracht te houden over veldnamen. Een viertal leden van de werkgroep geschiedenis

maakte van de gelegenheid gebruik in de zaal een kleine expositie op te zetten van ondermeer oude foto's van boerderijen en kaarten met veldnamen, alles betrekking hebbende op Agelo. Hoewel de belangstelling voor deze avond niet overweldigend was, hebben de aanwezigen toch kunnen genieten van een uitstekende voordracht van Booijsink. Ook was er veel aandacht voor de expositie.

H.Asma.

VELDNAMEN IN GEMEENTE DENEKAMP

Het boek "Veldnamen in gemeente Denekamp" is onlangs verschenen. Jarenlange arbeid van André den Ouden heeft de Stichting Heemkunde uiteindelijk zichtbaar kunnen maken in een fraai boek, rijklijk voorzien van foto's.

Het project "veldnamenonderzoek" werd in Denekamp aanvankelijk gecoördineerd door mevr. S.Heerink-Reerink, welke taak later is overgenomen door de heer H.Boink, die voor de Stichting Heemkunde Denekamp ook de uitgave van het boek verzorgde, waarvan hij tevens de eindredactie voor zijn rekening nam, alsmede de lay-out. Tekstbijdragen zijn afkomstig van J.A.den Ouden, drs. L.Maas, W.H.Dingeldein, H.Asma, H.A. Benneker, H.Boink en G.Tijsscholte.

Het boek, dat gedrukt is op bijzonder fraai papier en genaaid/gebonden is, omvat 114 pagina's op formaat 29 x 21 cm, waaraan toegevoegd de met veldnamen ingetekende kaarten op formaat 42 x 29 cm en is, zoals reeds is gesteld, royaal voorzien van foto's en van historisch kaartmateriaal. Naast de 3700 veldnamen staan hierin artikelen over de vroegere marken en over de huidige buurtschappen. Ook is in het boek een in-

Wie het boek bij voorinschrijving heeft besteld tegen verlaagde prijs wordt verzocht dit voor eind januari 1992 af te halen van 't Heemhoes. Daarna worden ze verkocht aan anderen.

NAJAARSBIJENKOMST OVER
FAMILIENAAMONDERZOEK

Na een welkomstwoord van de voorzitter, de heer Benneker, werd in de persoon van de heer Borggreve uit Tilligte de 1000ste donateur van de Stichting Heemkunde door hem begroet en gehuldigd. Vervolgens gaf hij het woord aan de heer Tjoonk uit Enschede. Samen met de heer Kooiman verzorgde hij deze avond, die in het teken stond van familie naam- of stamboomonderzoek.

Na de pauze was het woord aan de heer Kooiman. Deze behandelde met behulp van dia's, vooral de meer technische kanten van een familiestamboom-onderzoek. Hij gaf aan hoe men een familie-stamboom op papier zet en hoe een kwartierstaat te maken is.

11

Als er voldoende belangstelling bestaat is de Stichting Heemkunde bereid in samenwerking met de heren Kooiman en Tjoonk in Denekamp opnieuw een cursus genealogie te organiseren.

H.Asma

DUIZENDSTE DONATEUR

Tijdens de najaarsbijeenkomst van onze stichting op dinsdag 19 november 1991 is onze 1000ste donateur, die al enige tijd daarvoor was ingeschreven, gehuldigd en in het zonnetje gezet. Voorzitter Benneker richtte zich na zijn eerste welkomstwoorden speciaal tot de heer Borggreve uit Tilligte, die als duizendste donateur van onze stichting kon worden ingeschreven.

Aan de heer Borggreve werd een aantal geschenken aangeboden, waaronder een pakket boeken, uitgaven van onze stichting. Voor zijn huisgenote was er een boeket bloemen. Tenslotte sprak Benneker de wens uit dat de heer Borggreve nog lang een tevreden donateur van de Stichting Heemkunde Denekamp mag blijven. Bij deze wens sluit de redactie van dit blad zich graag aan.

H.Asma

FLORA & FAUNA

Op 3 mei 1992 is er een voorjaarswandeling op landgoed Singraven o.l.v. de heer H. Meek; vertrek 8.30 uur vanaf de Watermolen Singraven.

H.Meek

HEEMKUNDEAVOND

De eerste Heemkunde-avond in 1992 is op 10 maart 1992 in Zalencentrum Knippers aan de

Vledderstraat te Denekamp en begint om 20.00 uur.

De bijeenkomst wordt verzorgd door de heer O.de Bruin uit Hengelo, die ons zal meevoeren naar het landgoed Twickel en Singraven. Natuur en milieu staan hierbij centraal.

Toegang vrij.

H.Boink

TIEN JAAR VRIENDSCHAP TUSSEN HEIMATVEREIN METELEN STICHTING HEEMKUNDE DENEKAMP

Vrijdag 22 november 1991 was er in het koetshuis van museum Huize Keizer te Denekamp een bijeenkomst bij gelegenheid van het herdenken van tien jaar samenwerken over de grens tussen de Heimatverein Metelen en onze stichting. Op deze bijeenkomst waren vrijwel alle bestuursleden met partner aanwezig, alsmede enkele speciale gasten waaronder de burgemeesters van beide gemeenten.

Na ontvangst van de gasten spraken achtereenvolgens burgemeester Willeme van Denekamp die als cadeau voor de Heimatverein Metelen de Denekampse vlag had meegenomen; burgemeester Jockweg van Metelen bood vervolgens de Stichting Heemkunde Denekamp de vlag van Metelen aan.

Voorzitter Benneker van onze stichting overhandigde als blijk van erkentelijkheid de Heimatverein Metelen een grote foto van de St.Nicolaaskerk. Voorzitter Paul Mensing van de Heimatverein Metelen had een boek meegenomen met daarin alle perspublicaties over de activiteiten van de afgelopen tien jaar, dat hij de Stichting Heemkunde Denekamp aanbod, alsmede het Jaarboek 1992 van de Kreis Steinfurt.

H.Boink

VOOR U, DOOR U

Deze rubriek is bedoeld als contactmogelijkheid met en voor onze lezers, waarbij met name gedacht is aan vragen, opmerkingen en suggesties. Daarnaast biedt deze rubriek de redactie ook de mogelijkheid vragen aan u te stellen.

De redactie kreeg dit keer ruim aanbod in reacties op deze rubriek.

Tuffelkealder

Op de vraag waar in Denekamp nog "tuffelkealder" te zien zijn, kregen we van verschillende zijden antwoord. Daaruit is gebleken dat deze o.a. te vinden zijn bij:

- * Veldhuis aan de Kipboomweg te Agelo (meegedeeld door de heer Broekhuis van de Schiphorst dijk te Denekamp).
- * Klaashuis aan de Puntbeekweg te Denekamp. (Informatie van de heren Derkman, Olde Dubbelink, Steunebrink en Engelbertink.)
- * Veldscholten aan de Zoekeweg te Noord Deurningen. (Mw. Johannink, heren Brookhuis, Engelbertink en Olde Dubbelink.)
- * Hulsmeyer aan de Lemsmatenweg in Breklenkamp. (De heer Siemerink.)
- * Morsink aan de Brandlichterweg. (De heer Steunebrink.)
- * Lubben aan de Brandlichterweg. (De heer Steunebrink.)

De eigenaren zal worden gevraagd of onze Stichting deze

gebouwtjes op dia mag vastleggen.

Bekleedsel

Dr Reynders uit Ambt Delden komt het voor dat die vraag zeer algemeen naar voren is gebracht, omdat e.a. in een bepaalde context beter tot zijn recht zou kunnen komen. En dat is ook zo, maar dat komt omdat het bedoeld was voor dialectverklaring. De heer Reynders: "Een blik in de goede oude van Dale laat al zien dat die vraag niet zonder meer is te beantwoorden, zonder nadere informatie: omhangen, beschieten, bedekken, behangen e.a. Een mogelijke betekenis zou misschien kunnen zijn de stoffering van de bedden in vroeger eeuwen. Zo vond ik destijds bij de beschrijving van de inventaris van het Huys Hengelo, dat er sprake was van twee ledikanten behangen, zonder beddegoed...., waarvan er één op zolder was gezet met oude versleten behangzels... Ongetwijfeld werden daar be-

doeld (in het tweede kwart van de 18e eeuw) de gordijnen, baldakijnen en stroken, zoals we die kennen van z.g. hemelbedden. De vraag van de heer Wilbers is wel erg weinig uitgewerkt, zodat wellicht meerdere duidingen voor het begrip 'bekleedsel' mogelijk zijn. Misschien is mijn uitleg of veronderstelling te gebruiken, maar meer gegevens zijn nodig om met zekerheid zijn vraag te kunnen beantwoorden".

Niet zo gek eigenlijk als we weten hoe /wat met dit woord in onze contreien wordt bedoeld. De heer Zanderink uit Denekamp liet weten dat het woord "bekleedsel" uitgesproken werd als "kleesel", wat staat voor houten beschot op de deel ter hoogte van "de hiel".

Een soortgelijke reactie kwam van de heer B.Derkman, eveneens uit Denekamp

Snoathakken

De heer G.Brookhuis zegt dat hiermee wordt bedoeld het lopen in klompen, waardoor men de enkels stuk krijgt.

Tuffelstoomn

Voornoemde heer Reynders trof ook de vraag op pagina 12 van nr.1991/3 aan waar geïnformeerd werd naar "tuffelstoomn". Hij schrijft: "Ofschoon geen Twent en nog minder agrariër, herinner ik mij de oorlogsjaren '40-'45, welke ik voor een deel doorbracht op een boerderij in Salland. Daar werden wekelijks aardappels gekookt in de 'fenuuspot' tot voer voor de varkens (dezelfde pot, waarin ook het wasgoed wekelijks werd gekookt). Op die 1000 liter-pot sloot een dekse, waaronder de aardappels lagen te sudderen boven een houtvuurtje. Zodra ze gaar waren werd alles met een stevige stok omgeroerd tot een brij en dan met

een bats overgeschept in de voedertruggen van de varkens (al of niet gemengd met ander voer).

Deze bereidingswijze van varkensvoer was al vele jaren gebruikelijk en veelal werd in de genoemde tijd daartoe inferieure kwaliteit of de 'krieltjes' gebruikt. Of dat aardappels koken het bedoelde tuffelstoomn, was is mij onbekend, maar het lijkt mij mogelijk".

Het gestelde is min of meer een vorm van "tuffelstoomn". Wat met de vraagstelling bedoeld is het op grotere schaal toepassen van dit "tuffelstoomn", waarbij met containers op een voertuig naar de boeren werd gegaan, om daar een grote hoeveelheid aardappels in korte tijd te stomen/koken, waarna ze werden ingekuild om gebruikt te worden voor veevoeder. De vraag hierbij is wie zich deze "tuffelstomers" kan herinneren en of hiervan ook foto's bekend zijn.

Boawnkamer

De Stichting Heemkunde zou nu wel eens willen inventariseren hoeveel boerderijen er nog in de gemeente zijn met een "boawnkamer". Ik ben benieuwd naar reacties, want deze zouden we ook graag op dia willen vastleggen.

De heer J.Rikhof, Vledderstr. te Denekamp liet ons weten graag bereid te zijn gratis advies te geven over oude tegels (ouderdom, taxatie enz.).

Mevrouw Johannink-v.d.Horst heeft de volgende gezegdes meegedeeld.

Laat nou de boeren maar dorsen. Als wij de rogge maar krijgen.

Hij kan 't weten, hij leest de suffert.

De kop koud, voeten warm,

Achter de poort open,
Dan laat de dokter naar de
bliksem lopen.

"Korts" werd veel gebruikt
voor laatst, een paar weken
geleden.

Een heel uitgebreide reactie
kregen we van de heer H. Pie-
penpott uit Nordhorn,
op het stukje in de rubriek
"Uit de krant", dat o.a. ging
over het beschermen van het
dialectgebruik in Duitsland
in relatie met het behoud van
v.m. concentratiekampen als
gedenktekenen.
Hierop is door de redactie
inmiddels -eveneens- uitvoerig
gereageerd.

De heer Derkman laat weten
dat men spreekt over een
"garve" rogge en een "schoof"
stro (nr.3/1991, pagina 11).

In 't Onderschoer 3/1991 op
pagina 9 onder "schenkingen"
stond dat een "sniezoomp"
ontvangen was. Dit moet ech-
ter zijn een "hakselmeschien".

Van Pater Mollink te Doesburg
(geboortig uit Tilligte) kre-
gen we de volgende reactie op
gevraagde namen/uitdrukkingen.

Pater Mollink: "In het Onder-
schoer, dat ik altijd met veel
belangstelling lees, stond op
pagina 11 van nr.3/1991 of
iemand wist van wiedlôchtig,
iesböstign boom, ne deurnsnid
(Dörnsnid) en kortns.

Wiedlôchtig. Zo wordt het ten-
minste in Tilligte uitgespro-
ken. Het komt van leuchten
(lôchten) met een lôcht, lan-
taarn, bij lichten. Wiedlôch-
ten wil dan zeggen op te ver-
re afstand staan om bij te
lichten. Het heeft dus weinig
zin, omdat je te ver afstaat.
Daarom geloof ik dat het zou
kunnen betekenen: zinloos werk
doen. Stoa toch nig te wied-

lôchten, sta toch niet te
lanterfantien.

Iesböstigen boom. Dat zou ik
willen verklaren met een boom,
die een spleet vertoont, en
waarin water is gelopen en
blijven staan, dat bevroren is
en zo een waardeloze boom be-
tekent.

Ne deurnsnid. Dat is een ge-
bogen mes, vrij lang, dat aan
een steel is verbonden, waar-
mede men de haag van bomen,
jonge bomen, op snoeit.

Kortns. Ik heb de indruk dat
het betekent kort geleden. Ik
heb m kortns nog e zeen. Ik
heb hem onlangs nog gezien."

Tot zover de reactie van
pater Mollink.

Mevrouw S. Spel-Oude Voshaar
uit Oldenzaal schrijft dat
"wiedlôchtig" te maken heeft
met "verre omtrek" of "van
heel vroeger nog familie van
elkaar"; "kortns" is kort ge-
leden. Bij "deurnsnid" komt
deze briefschrijfter op
"doorsnee" of "in het algemeen".

Wie weet wat betekent: No mo'k
nog efkes t hoar rilln.

In het dagblad Tubantia van
6 november 1991 stond een ar-
tikel over de presentatie van
het boek "Twents in Twente".
De krant verhaalt dat prof.
v.d.Meiden o.a. voorgesteld
heeft de verschillende Twent-
se dialecten samen te voegen
tot één "Middelwents" als
mogelijkheid het dialect te
bewaren.

Als dat al een mogelijkheid
zou zijn-wat ik niet hoop.
want het streekeigene komt
juist goed tot uitdrukking
in de verschillende Twentse
dialecten- gaat dit lijken
op situaties, die zich hier
en daar in Duitsland afte-
kenen, waar al sprake is
van het wettelijk beschermen
van de moedersproake.

M.i. moeten we gewoon ons dialect durven te gebruiken, waar dat maar mogelijk is. Er zouden meer voordracht-mogelijkheden moeten komen en meer verhalen in dialect. Lezingen, of delen daarvan, zouden waar dat mogelijk is, in dialect gehouden kunnen moeten worden.

Ik schrijf: waar dat mogelijk is, want als het publiek waarvoor de lezing geldt, de informatie niet tot zich kan nemen omdat zij het dialect niet eigen is, heeft het natuurlijk geen zin dit te gebruiken. De Stichting Heemkunde Denekamp wil zich daarop in elk geval de komende tijd bezinnen.

Gehoord op "ne groove": wat he'k toch nen mooien dag had, ik heb ze allemaal nog is wearzeen.

Wie weet wat "ne prengel" is of "n prengelgat," "n prengeloas"?

Samenstelling H.Boink

Niejoarsnacht, helder en kloar
Dan kriej n vruchtbaar joar.

DENEKAMP, 17 Jan. In de heden gehouden vergadering van den raad dezer gemeente werd met algemeene stemmen benoemd tot hoofd der school te Noord-Deurninge de heer G. Terra, hoofd der school te Weerseloo.

Aan den heer H. C. Lazonder, hoofd der dorpschool alhier, is, op diens verzoek, met ingang van 1 Febr. a.s., eervol ontslag nif die betrekking verleend, onder dankbetuiging voor zijn steeds nauwgezette plichtsbetrachting.

LATTROP, gem Denekamp. - De jonge biggen die nog onlangs verkocht werden tegen ongeveer een gulden per week onderdom, worden thans met graagte tegen veertig cent van de hand gedaan.

— De korenmolen en het huis van Breijman té Wietmarschen (Pruisen) zijn verleeden week totaal afgebrand; men begroot de schade op 100,000 mark, of f 60,000, doch alles was verzekerd.

DENEKAMP, 31 Jan. Het water in deze gemeente is zoodanig gezakt, dat nog slechts enkele laag gelegen landerijen onder staan. Uitgezonderd de schade aan ondergestroomde woningen heeft het over het algemeen weinig nadeel aangericht.

De straatweg van Ootmarsum naar hier is nog voor een gedeelte overstromd, de postdienst heeft echter weder op de gewone wijze plaats.

In de rivier de Dinkel is veel drijfsijs.

DENEKAMP, 6 Febr. In de heden gehouden raadsvergadering werd besloten den heer L. L. Mulders, hoofd der school te buurtschap Lattrop, als zoodanig over te plaatsen naar de school te dorp Denekamp, met ingang van 15 Febr. a.s.

— 22 Febr. Heden namiddag, om half vijf ontstond bij den landhouwer G. A. Ribberink in de buurtschap Tilligte, brand. Het geheele boerenerf met inboedel en toebehooren lag in minder dan 2 uur in de asch. Het vee kon slechts met moeite worden gered. Alles is tegen brandschade verzekerd. De oorzaak van den brand is onbekend.

Uit: Weekblad voor Oldenzaal e.o.
1891

UIT DE KRANT VAN NU

In het afgelopen kwartaal zijn uit de regionale kranten verschillende berichtjes voor u genoteerd. Deze artikelen zijn allemaal uitgeknipt en worden bewaard om te raadplegen.

De gebruikte afkortingen staan voor: Tw.C.: Twentsche Courant; Tub.: Dagblad Tubantia; Vizier: Vizier op Noord Oost Twente; Nbl.v.Old.: Nieuwsblad voor Oldenzaal en omgeving.

Hij vertolkte de gevoelens van 't Münsterland op z'n eigen wijze. Een artikel over bisschop Clemens August Graf von Galen, bisschop van Münster van 1933 tot 1946. (Tub. 3-8-1991).

Huize Brecklenkamp wordt centrum voor computeropleidingen. (Tw.C. 6-8-1991).

Historie boerenkar hield me altijd bezig. Hengeloër Eising volgt al sinds 1927 het spoor van eeuwenoud vervoermiddel. (Tub.7-8-1991).

Vasse heeft een enorme rijkdom aan stenen en fossielen. (Tub. 16-8-1991).

Luuster's leu, CD met 15 liedjes in "regiolect", van Diepenheims duo Hanneke Hiddink en Ben Schreurs. (Tub.17-8-1991).

Ootmarsum koopt inventaris van hoefsmederij uit Mander voor "Los Hoes" complex. (Tub. 27-8-1991).

Bentheimer Wald "Groene Zee" vervangt verdwenen berg". (Tw.C. 6-9-1991).

Een dodelijk geweerschot op 't Everlo in 1750 en de gevolgen. (Tub.7-9-1991).

"Bestemming Semarang". De historie van het textielbedrijf Gelderman in Oldenzaal in boek en beeld. (Tw.C.7-9 + Tub. 5-10-1991).

Westfaalse watermolens zijn slecht onderhouden. (Tw.C.13-9-1991).

Nog 46 watermolens in Euregio-gebied. (Tw.C.14-9-1991).

Boek en tentoonstelling over watermolens in Euregio. (Tw.C.14-9-1991).

Wapen van Oldenzaal toont band met geestelijk verleden. (Tub.14-9-1991).

Fossielenverzameling Jan Poorthuis vindt onderdak in steenfabriek Losser. (Tub.14-9-1991).

Krentenweggen bij geboorte, van oorsprong heidens ritueel. (Tub. 14-9-1991).

Uitdroging is steeds grotere bedreiging voor de natuur. (Tub. 14-9-1991).

Molenboek enigszins onevenwichtig door verschil in Duitse en Nederlandse aanpak. (Tw.C.19-9-1991).

Per postkoets van Deventer naar Münster via Twente, in 1747. (Tub.21-9-1991).

Amsterdamse weesjongens begin 1800 ook "besteed" naar Almelo. (Tub.21-9-1991).

Vele gelukwensen voor de jubilerende, 60-jarige, kogelwerpbond. (Tw.C.23-9-1991).

Vliegenzwam, indicator voor verzuring. (Tub.26-9-1991).

"Dorpen in Oost-Nederland" beeld van een voorbijge tijd. Tekeningen van architect Jan Jans gebundeld. (Tw.C.28-9-1991).

Twentse railgeschiedenis in woord en beeld. (Tub.26-9-).

Veldnamenonderzoek Denekamp dingt mee in wedstrijd van de Koninklijke Heidemaatschappij. (Tw.C. + Tub.1-10-'91).

Rijksarchief in Overijssel, een historische supermarkt. (Tw.C.5-10-1991).

Nieuwe volkssterrewacht te Lattrop trekt veel bezoekers. (Tub.7-10-1991).

Milieudag roept op tot halvering gebruik energie, auto en afval. (Tw.C.7-10-1991).

Archeologisch bodemarchief van Nederland steeds verder aangetast. (Tub.16-10-1991).

Denekamp wuift Dino met traantje uit. Tentoonstelling in Natura Docet grootste trekpleister van het oosten. (Tub. 17-10-1991).

Trektijd uitstekende periode om roofvogels beter te leren kennen. (Tub.17-10-1991).

Tot aan Hamburg kun je niet meer met het dialect terecht. (Tw.C.18-10-1991).

Vogels kijken (op Texel) alsof je postzegels verzamelt. ((Tw.C.+Tub.19-10-1991).

Jaarboek Twente 1992 in Goor gepresenteerd. (Tw.C.+Tub. 24-10-1991).

Onderscheiding "de Overijsselse Award", voor directeur Natura Docet. Expositie Dinosauriërs trok 206.000 bezoekers. (Tw.C.25-10-1991).

"Nieuw" Twents Woordenboek voor dochter van meester Dijkhuis. (Tub.22-10 en Tw.C. 26-10-1991).

Beenderen Hollandse graven geven stukje verleden prijs. Integrerend onderzoek van dr. Dijkstra naar skeletresten in oude abdijkerken. (Tub.31-10-1991).

Waterschap bouwt "tweede generatie zuivering" in Denekamp in eigen beheer. Stroomgebied van Dinkel wordt weer een stuk schoner. (Tub.31-10 en Tw.C.2-11-1991).

"Niet klagen maar dragen". Het leven van Tubbergse vrouwen in de eerste 60 jaar van deze eeuw. (Tub.31-10 en Tw.C.1-11).

Vrouwleuwark in de rogge. (Tub.2-11 en Tw.C.8-11-1991).

Vroegere landbouwers wisten alles van gewassen en dieren. (Tub.5-11-1991).

Eerste exemplaar veldnamenboek Denekamp is voor Den Ouden. (Tub. + Tw.C.7-11-1991).

Hennie Beerlage constateert na onderzoek dat het pover is gesteld met het Twents dialect. (Tw.C. 8-11-1991).

Enschede weert auto uit buitengebieden. Afsluiten wegen ter bescherming van de natuur. (Tw.C.9-11-1991).

Mineralenboekhouding spaart duizenden kilo's kunstmest op een boerderij. (Tw.C.11-11-1991).

H.Asma

VOLKSTELLING LATTROP 1748

Letterlijk beginnen de tellijsten van de in 1748 gehouden volkstelling van Lattrop met: "Register der Personen in Lattrop gerigts Ootmarsum". Bij de kinderen staat alleen aangegeven of ze onder of boven de tien jaar zijn.

Het eerste gezin dat door de teller werd genoteerd was dat van vrouw Janna Bonke met de kinderen Hermen en Stine ouder dan 10 jaar en Jan, Jurriën, Fenneken, Gerrit en Geert-Jan onder de tien. Verder waren hier de knechten Jan Bonke en Derk Boers en de meiden Janna en Berendina.

Het tweede gezin was dat van Jan in 't Olde Bonke met zijn twee dochters Elizabeth en Grete, beiden volwassenen.

Het derde genoteerde gezin was van Gerrit in Bonkes Bakhuijs met vrouw Fenne en de kinderen Jan, Geertken en Henric, alle drie nog geen 10 jaar oud. Verder was er nog een oude man Egbert met vrouw Gese.

Vervolgens werd opgeschreven Lubbert Rutgers en zijn vrouw Gese met de kinderen Jan en Gerrit-Jan, beiden onder de 10 jaar oud. Verder was er in dat gezin nog "zijn moeder Ale Rutgers" en de knecht Berent.

Het volgende gezin was dat van Morsing met zijn vrouw Stiene, met de kinderen Jan en Jenne, beiden nog geen 10 jaar. Ook was daar nog een broer van het gezinshoofd Lambert Morsinck en "Ale Morsinck, een kloppe".

Berent Nieuwe Goossink met zijn broer Evert en zijn zuster Martha kwamen daarna. Hier woonden ook de knecht Berent en de meid Fenne.

Hierna het gezin van Jan Goossink en vrouw Ale met de vier kinderen Albert, Freric, Engele en Gerrit-Jan, alle vier nog geen 10 jaar oud. Verder woonde daar nog zijn schoonvader Jan Goossink, de knecht Henric en de meid Janna.

Dan volgde het gezin van Albert Schulte Lubbrinck en vrouw Helene met de kinderen Maria van 10 en Walburg en

Antonia onder de tien.

De volgenden waren Paul Burg in Schulte Lubbrincks nieuwe huysjen en zijn vrouw Hermine.

Dan kwam Gerrit in Schulte Lubbrincks bakhuijs en vrouw Hermken met de kinderen Henric en Jan, die beiden nog geen 10 jaar oud waren. Verder woonde daar nog haar oude moeder Zwenne.

Berent Tijhuis met vrouw Engele zijn dan aan de beurt. Ze hadden vier kinderen: Engele, Maria, Jaana en Jan, die allen nog geen 10 jaar waren. Ook waren daar nog een knecht Gerrit en de meid Geertruijt.

De volgende was Berent in Morsincks bakhuijs met vrouw Geertruijt en de kinderen Geertken, Hermken en Engele, die alle drie nog geen tien jaar oud waren tijdens de telling.

Dan noteerde de teller de weduwe Bussinck met de zonen Jannes en Conrad, beiden ouder dan tien jaar.

Berent in 't Olde Bussinck met vrouw Stiene was van het volgende gezin dat opgeschreven werd. Zij hadden vijf kinderen Martha en Hendric ouder dan 10 jaar en Gerrit, Janna en Jan onder de tien.

De volgenden waren Hermen in Bussincks bakhuijs en vrouw Siena met de kinderen Gesina, Albert, Ale en Marie, allen onder de tien.

Dan volgde Hofstede met vrouw Jenne en de kinderen Berent, Evert, Geesjen, Jenneken, Jan, Conrad en Jan, waarvan alleen de laatste nog geen 10 jaar oud was.

Vervolgens Jan in 't Olde Hofstede en vrouw Griete met de kinderen Geesken en (Fennecien?). Verder waren nog "zijn ouden vader en Geertjen Rutgers een kloppe" daar.

Dan kwam het gezin van Wolter Cristen en vrouw Fenne aan de beurt met de kinderen Henric, die ouder was dan 10 jaar en Janna, Dina en Jenneken, die nog geen tien jaar waren tijdens de telling.

Dan volgde het gezin van Hermen in De Rouwenhorst en vrouw Jenne met de kinderen Hermken en Gerrit, beiden nog geen tien jaar. Bij dit gezin woonde verder nog Jan Schulte.

Verder werd genoteerd Hermen Larinck met vrouw Gese, die vijf kinderen hadden: Albert en Berent boven de tien en Stine, Ale en Henric nog geen 10.

Hierna volgden Lucas Rutges en vrouw Jenne met de kinderen Jenne, Jan, Gerrit-Jan en Fenne, waarvan alleen de laatste nog geen 10 jaar was en de rest er boven.

Dan was Ale de weduwe van Broekhuijs met de kinderen Jan en Berendina aan de beurt, beide kinderen waren boven de tien.

De volgende was Albert Koelman met de kinderen Jenne, Hermen en Jan Arend, de laatste was nog geen 10 jaar en de twee anderen waren boven de tien.

Het volgende genoteerde gezin was dat van Jan Kuijpers en vrouw Engele met de kinderen Fenne en Berent, allebei boven de tien. Verder woonde daar nog Trine Kuijpers.

De volgende was Gerrit Kok in De Schole en vrouw Engele met de kinderen Jan, Jennechien en Engele. In dat huis woonden verder nog zijn schoonvader Jan en de kloppen Janna en Berentje.

Dan volgde Lambert Krake met vrouw Fenne en hun kinderen Janna en Elizabeth, beiden volwassen, waarvan de eerste weduwe was met de kinderen Henric, Geesjen en Gerrit, alle drie nog geen 10 jaar oud. Verder was er de knecht Egbert Bussink.

De volgende waren Egbert in Kraken bakhuijs met vrouw Gebbe en zoon Hendric, die ouder was dan 10 jaar.

Dan volgde het gezin van Gerrit Boomhuijs en zijn vrouw Fenne met de kinderen Jan en Henric, waarvan de eerste boven en de tweede onder de tien was. Verder waren daar nog de meid Janna en een blinde oom.

De volgende waren Jan in Boomhuijs bakhuijs en vrouw Jenne.

Dan kwam Jan Köjer en vrouw Maria met de kinderen Jan, Fenneken en Geesjen, die alle drie nog geen 10 jaar oud waren. Verder was er nog "zijn oude moeder".

Dan volgde Lucas Dasselaar en vrouw Hermken met de kinderen Berent, Hermen en Martha, alle drie jonger dan 10 jaar. Verder waren daar de knechten Hermen Dasselaar

en Wolter Voet en de meiden Janna Dasselaar en Geesjen Kristen.

Vervolgens kwam de teller bij Jan in Köjers bakhuijs en vrouw Fenne met de kinderen Fenneken en Jan-Henric, beiden nog geen 10 jaar oud.

Vervolgens bij Gerrit in 't Oude Dasselaar en vrouw Janna met de volwassen dochter Grete.

Dan bij Berent Voet en vrouw Swenne, met de kinderen Swenne en Fenne, beiden beneden de tien jaar en het dienstmeisje Swenneken.

Dan volgde de weduwe in Voets bakhuijs met zoon Jan, die nog geen 10 jaar oud was.

De volgenden waren Gerrit Stocke, zijn vrouw Maria en hun kinderen Jan-Herm, Henric en Hermen, alle drie nog geen tien jaar oud. Verder woonden daar zijn moeder, de weduwe Stocke en de knechten Jan Stocke, Gerrit en Lambert en de meiden Janna Stocke en Helena Lubbrinck en de kost-gangster Jenne Stocke.

Dan kwam aan de beurt Gerrit in 't Oude Stocke en vrouw Maria met hun kinderen Janna en Jan, allebei onder de tien jaar. Verder woonde daar Janna Grashof met haar kinderen Geesken en Jan (waarvan de leeftijd ontbreekt) en "een vrouwspersoon genaamd Fenne Busgers".

Vervolgens kwam de teller bij de weduwe Vrehuijs met de kinderen Jan en Hermken, beiden volwassen. Verder was daar "Henric de knecht".

Dan kwam Jan Rulofs met vrouw Henrica en dochter Geesjen onder de 10 jaar, aan de beurt. Daar waren verder nog de knecht Hermen Rulofs, "Jan een dienstjonge" en de meid Gebbe.

Dan volgden Henric Kukkert en vrouw Gese met hun kinderen Gerrit en Rulof, waarvan de eerste ouder dan tien en de tweede nog geen tien jaar was.

Het volgende gezin was dat van Gerrit Rothuijs met vrouw Maria en hun vier kinderen Jannes, Janna, Elizabeth en Berendina, allen jonger dan tien jaar. Verder was hier de meid Henrica Steging.

Dan kwam de teller bij Koile en vrouw Grete met de kinde-

ren Jan en Hermina, beiden ouder dan tien jaar.

Vervolgens bij Gerrit Pikkemaat en vrouw Triene met de kinderen Janna, ouder dan 10 en Jan, Fenne en Zwenne allen onder de tien. Verder waren daar "zijn oude vader en moeder", de meiden Janna en Gese Pikkemaat en "een kloppe in de kamer".

Dan noteerde de teller Jan Henric in Pikkemaats bakhuijs en vrouw Hermken met de kinderen Jan, Berent en Gerrit, alle drie boven de tien jaar.

Vervolgens Jan in den Toeslag met vrouw en zoon boven de 10 jaar en dochters kind Ale, jonger dan tien jaar.

Dan volgde Berent Jan in 't Velthuijs en vrouw Janna met zoon Gerrit-Jan, beneden 10 jaar.

Dan kwam Henric Horsthuijs met vrouw Gese, de volwassen dochter Janna en nog een oude vader.

Vervolgens kwam de teller bij Segelvaart en vrouw Janna met de kinderen Hermen en Jan onder 10 jaar. Verder waren daar zijn vrouws stiefdochter, vader en moeder en de meiden Gese en Swenne Segelvaart.

Dan volgden Henric in Segelvaarts bakhuijs en vrouw Jenne met zoon Jan die tien jaar was en Jan Henric en Hermen, die beiden nog geen tien waren.

Dan volgde Gese, een weduwe in Segelvaarts schoppe.

Vervolgens de weduwe Wigger met drie kinderen, allen boven de tien, Wolter, Geesjen en Ale. Verder was er nog Gerrit-Jan, een knecht en Stine, de meid.

Vervolgens werden Berent Kok in 't Olde Wigger met vrouw Aleid genoteerd. Dit echtpaar had twee kinderen, jonger dan tien jaar, Janna en Jan Henric. Verder waren daar ook nog zijn vader en moeder.

Dan kwam Gerrit in Wiggers bakhuijs met vrouw Hermken en de kinderen Hermen en Albert, Allebei boven de 10 jaar.

Daarna volgden Damhuijs met vrouw Hermken en de kinderen Geesjen en Jenneken, boven de tien en Hermen-Henric, Jan en Henric die nog geen tien waren. Verder waren daar nog zijn oude vader en Gese Damhuijs, een kloppe.

Vervolgens kwam de teller bij Jan Rerinck en zijn vrouw

Jenne met de kinderen Jan, Albert, Jan, Geesjen en Evert, allen ouder dan 10 jaar en Henric die jonger was dan tien. Berent was hier de knecht en Aaltjen en Fenne de meiden.

Dan kwam hij bij Marie Hofstede, "een kloppe in Rerincks huijsjen".

Dan bij Lubbert in 't Olde Rerinck met vrouw Fenne en dochter Ale, die ouder was dan 10 jaar.

Vervolgens kwam hij bij Gerrit Lubbrinck in 't Olde Rerinck, die "kan niet wel sien".

Daarna bij Leferinck met vrouw Janna en zoon Jan, die ouder was dan 10 jaar. Verder waren er nog vijf kinderen onder de tien, Fenneken, Berent, Janna, Gerrit en Geertuijt, zijn zwager Lucas Leferinck en schoonzuster Fenne Leferinck, die een kloppe was.

Vervolgens bij Jan in 't Olde Leferinck en vrouw Ale met de kinderen Jan en Ale, beiden beneden de 10 jaar.

Dan volgde het gezin van Lambert Haamberg en vrouw Gese. Hun kinderen, die alle vier nog geen 10 jaar oud waren, heetten Ale, Hermina, Hermen-Henric en Gerrit.

Dan het gezin van Berent in 't Olde Haamberg en vrouw Jenne met de kinderen Helene, ouder dan 10 jaar en Jan, Geertjen en Janna die alle drie nog geen 10 jaar oud waren.

Het volgende gezin was dat van een weduwe Gese in Rulofs bakhuijs, met dochter Henrica, ouder dan 10 en Henric, onder de 10 jaar. "Hebbende de dochter Henrica een kind Hermen" onder de 10 jaar. Verder woonde daar nog de moeder van de weduwe.

Vervolgens kwam de teller bij Jan Nijemeijer met vrouw Elizabeth en de kinderen Ale en Jenne, beiden ouder dan tien jaar. Verder was er Jenne, die getrouwd was met Jan Ellen.

Dan kwam hij bij Henric Capitein met vrouw Janna en vier kinderen Gerrit-Jan, Hermen, Janna en Hermina, alle vier boven de tien. Ook was daar nog zijn oude schoonvader.

Vervolgens kwam hij bij Beerninck met vrouw Hermken en de kinderen Jan, Hermen-Henric, Jannes, Berent en Gese, allen jonger dan 10 jaar. Verder waren er zijn vader en moeder,

de knecht Berent Beerninck, de dienstjongen Henric en de meiden Jenne en Janna Beerninck.

Dan volgde Lambert in 't Olde Beerninck, met de kinderen Gese en Janna, beiden nog geen 10 jaar oud. Verder was er de dienstmeid Ale.

Het laatst opgeschreven was Hermen in Beernincks bakhuijs met vrouw Gese en de kinderen Jan en Gerrit, beiden nog geen tien jaar. Ook was hier nog zijn oude vader.

De tellijsten waren ondertekend door Jacobus Gerrits, onderrichter; Hermen Bonck, boerrichter en Gerryt Stokke. Als laatste tekende, op 14 augustus 1748, de richter van Ootmarsum Wilh. Nilant, die de telling in orde bevonden had.

Uit deze volkstelling blijkt dat de marke Lattrop in het jaar 1748, 391 inwoners had en 68 huishoudingen telde. Verder is op te maken dat de grootste huishouding dertien personen telde en dat er twee één-persoonshuishoudingen waren, dat vrouw Janna Bonke en Hofstede en zijn vrouw Jenne de meeste kinderen hadden, namelijk allebei zeven. De telling laat verder zien dat er in 1748 in Lattrop acht klopjes leefden.

H. Asma.

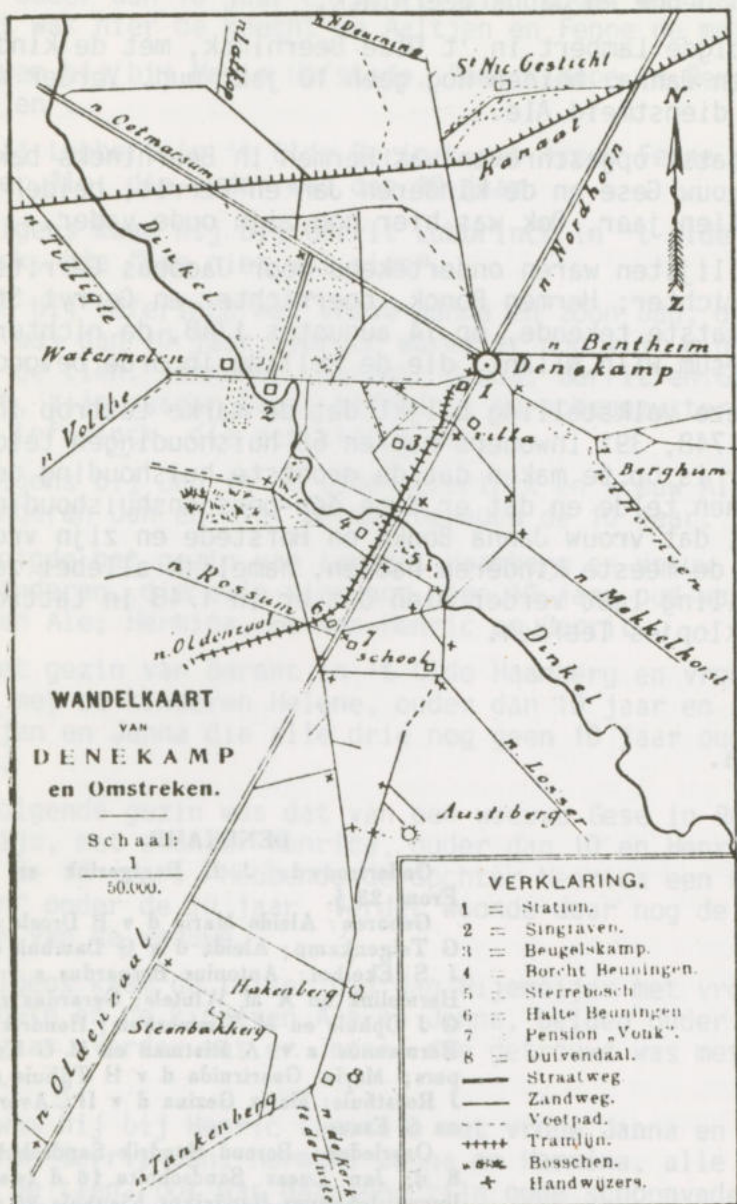
DENEKAMP.

Ondertrouwd: J H Raatgerink en S Frons 23 j.

Geboren: Aleida Maria d v B Droste en G Telgenkamp; Aleida d v G Damhuis en J. S. Ekelhof; Antonius Bernardus z v H Hermelink en A. M. Wintels; Gerardus z v G J Ophuis en M Timmerhuis; Hendrikus Hermannus z v A Rietman en M G Kuipers; Maria Geertruida d v H Tjghuis en J Roesthuis; Maria Gezina d v H C Avers en G Esau.

Overleden: Berend Hendrik Sandscholte 8 d; Jan Lucas Sandscholte 16 d tweelingen; Johannes Hendrikus Kienhuis 20 d; Femia Bruggink 5 mnd.

Uit: Weekblad voor Oldenzaal e.o.
21-11-1891.

Uit: de Gids van Denekamp, 1905.

VVV DENEKAMP 90 JAAR

Een oudje al eigenlijk, die VVV-Denekamp, met haar 90 jaar, maar toch ook springlevend. Het gezegde "Je bent zo oud als je je voelt" zou voor de VVV-Denekamp helemaal op kunnen gaan. Want het mag dan zo zijn, dat de VVV-Denekamp naar de maatstaf van mensenleeftijd oud is, dit beeld straalt ze in haar activiteiten niet uit. Integendeel, de VVV-Denekamp bruist van energie. In haar jubileumjaar 1991 heeft ze zich bijvoorbeeld enorm ingezet voor de promotie van de Dino-expositie in Natura Docet, wat overigens een grandioos succes is geworden.

Dat zo'n VVV zo dynamisch kan zijn, zal niet in de laatste plaats zijn oorzaak vinden in de wortels ervan, waarvoor de zaadjes -nu precies negentig jaar geleden- zijn gelegd, gepoot door enkele vooraanstaande inwoners van Denekamp zoals huisarts dokter Hondelink, burgemeester Hoogklimmer en meester Mulders.

Al enkele jaren voordien nodigde een onderwijzeres uit Beuningen regelmatig bekenden uit Den Haag uit om hun vakantie bij haar ouders door te brengen. Haar vader was hoofd der school in Beuningen. Zo waren er elke zomer gasten in de onderwijzerswoning van meetser Grunder.

Het leek me goed eens even in die begintijd van de VVV te duiken. Een andere reden is, dat het dit jaar precies honderd jaar geleden is, dat Denekamp als opvolger van de oude dokter Sloet in de persoon van Hondelink een nieuwe jonge huisarts kreeg, die later bij de ontwikkeling van een VVV een prominente rol zou vervullen.

Denekamp was een ogenschijnlijk vriendelijk dorpje, daar aan de Nederlands/Duitse grens, heel ver weg van het westen en wars van "vrömdn". Dat hoor je trouwens nu nog wel eens. Toen ik eind 1973 in Denekamp ben komen wonen, was dit beeld zelfs nog veel realistischer.

Hoewel inwoners van Denekamp, waren het in wezen toch "vrömdn", die Denekamp door de oprichting van een VVV "open", toegankelijk hebben gemaakt voor o.a. westerlingen, die daar konden genieten van het (toen nog rijkelijke)

aanwezige natuurschoon.

totstandkoming VVV Denekamp

Het was 19 december 1901 toen op verzoek van dokter Hondelink, die woonde in het pand aan de huidige Grotestraat 11 (tegenover Wortelboer), burgemeester Hoogklimmer, meester Mulders en Van Blanken bijeen waren gekomen om de wenselijkheid te bespreken van de oprichting "ener Vereniging tot bevordering van Vreemdelingenverkeer". Tijdens die eerste bijeenkomst vonden de aanwezigen, dat zo'n VVV er moest komen. Er werd een advertentie opgesteld, die enkele dagen later in de krant zou komen en luidde als volgt: "Inwoners van Denekamp en omgeving, die belang stellen in de oprichting van een Vereniging tot Bevordering van Vreemdelingenverkeer" worden uitgenodigd tot het bijwonen van een vergadering op Zaterdag den 28 December 1901 om 7 uur in 't logement Veldman. De voorlopige Commissie: A.J. Hondelink, G.W. Hoogklimmer, C.M. van Blanken en L.L. Mulders. Talrijke opkomst zal zeer op prijs gesteld worden". Hondelink en Mulders hadden in Denekamp in 1898 de koninginnefeesten georganiseerd.

Op 28 december 1901 hadden 22 personen gevolg gegeven aan deze oproep. Bijeen in hotel Veldman aanhoorden zij eerst de speech van Hondelink, die daarbij o.a. inging op de inspanningen van burgemeester Hoogklimmer om Denekamp te koppelen aan een treinverbinding, die in 1903 gerealiseerd zou worden.

Natuurlijk werd bepleit het recht van bestaan van een plaatselijke VVV, waarmee de aanwezigen het eens waren. Een bestuur werd benoemd. Het zou bestaan uit de heren Hondelink (voorzitter), Mulders (secretaris/penningmeester), Hoogklimmer, Van Blanken en Groothuis. Na afloop onthaalde burgemeester Hoogklimmer de aanwezigen op een "verfrissenden" of "versterkenden" drank.

terugblikken uit begintijd

Op 8 januari 1902 werd de eerste bestuursvergadering gehouden in Hotel Van Blanken. Daar werd o.a. gesproken over het uitgeven van een informatiegids. Roessingh Udink van Singraven zou verzocht worden het historisch gedeelte te schrijven, Hondelink zou zich belasten met opgave en beschrijving van enkele wandelingen, terwijl meester

DENEKAMP.

Aangenaam Zomerverblijf.

AANBEVOLEN DOOR ZIJN

houtrijke omgeving, zandigen bodem en
zuivere, ozon-houdende lucht.

GEMAKKELIJK EN GOEDKOOP TE BEREIKEN:

Gedurende de maanden Juli, Augustus en Sept. per
Speciaal-goedkoop uitstapje Holl. Spoor; b. v. van:

Amsterdam en terug 1e kl. f 8.25, 11e kl. f 6.20, 111e kl. f 4.13.

Den Haag " " 1e " - 9.90, 11e " - 7.44, 111e " - 4.95.

Rotterdam " " 1e " - 9.70, 11e " - 7.29, 111e " - 4.85.

Gewone, doorgaande biljetten, enkel en retour, van
AMSTERDAM, DEN HAAG, ROTTERDAM, UTRECHT,
ALMELOO, HENGELLOO en ENSCHEDÉ naar **Denekamp**.

Goede hôtels met gerenommeerde keuken.

Hangename uitspanningen in de omgeving.

PENSION-PRIJS het geheele jaar BILLIJK,
f 2.— à f 3.— per dag en per persoon, waarin
volledig pension begrepen.

Inlichtingen geeft gaarne

**De Vereeniging ter bevordering van het
Vreemdelingenverkeer.**

Uit: de Gids van Denekamp, 1905.

Bernink uitgenodigd zou worden bijzonderheden op het gebied van de natuur te vermelden. De eerste gids was daarmee eigenlijk al een feit.

Vervolgens was er op 27 februari 1902 bij Olde Dubbelink een algemene vergadering, waar 21 inwoners van Denekamp aanwezig waren. Het ledental bedroeg toen al 45. Er was al over de honderd gulden in kas. Hiervan werd f.25,- gereserveerd voor een concert en f.70,- voor het plaatsen van wegwijzers en banken.

In 1903 was de VVV (of zoals ze toen nog heette VVD) al flink gegroeid. Denekamp had inmiddels zijn treinverbinding. Diverse activiteiten waren opgezet. Pogingen werden gedaan om bij het postkantoor, dat toen nog in de Vlederstraat was, een lantaarn te krijgen. Voorts diende er een betere buslichting te komen, in Beuningen een betere plaats voor de brievenbus, terwijl bij de grensovergang Rammelbeek nodig een brievenbus geplaatst diende te worden.

In 1905 kwam een nieuwe gids uit met wandelkaart.

Het daaropvolgende jaarkon Denekamp al veel gasten boeken, namelijk 1200 overnachtingen. Als er vanuit gegaan werd dat ieder persoon twee gulden per dag in Denekamp verteerde, dan kwam dat op f.2400,-.

Het vreemdelingenverkeer in Denekamp bloeide. Denekamp was inmiddels aangesloten op het spoorwegnet, er was een busverbinding met Nordhorn. Grote feesten werden georganiseerd o.m. om de gasten te vermaken. Feesten die duizenden Twentenaren naar Denekamp lokten.

Hierdoor kreeg Denekamp bekendheid als een vriendelijke plaats met even vriendelijke als hartelijke mensen. Hoevelen zullen niet gedurende een kort of langer verblijf in Denekamp genoten hebben van de rustige bossen, de Dinkel en de heidevelden.

Veel van de activiteiten dankten haar slagen aan de organisatorische kracht van Hondelink, bijgestaan door een onvermoeide meester Mulders als rechterhand.

De VVV heeft zich verder ingezet voor de totstandkoming van telefoon in Denekamp en voor de aanleg van vele fietspaden. En ook op ander terrein kwamen vele veranderingen voor Denekamp. De koepelkerk werd gebouwd, Concordia kwam tot stand, de zuivelfabriek "De Eendracht" werd

opgericht, er kwam waarlijk een museum, dat al in 1916 door 2600 personen werd bezocht; een nieuw gemeentehuis kwam er in 1921. Maar er waren in die eerste decennia van deze eeuw ook nog wensen: electrisch licht en waterleiding.

In 1928 legde Hondelink het voorzitterschap neer in verband met vertrek naar elders.

De VVV heeft in de loop van de jaren veel bijgedragen tot de ontwikkeling van toeristisch Denekamp.

Ook thans leidt ze als het ware de toerist door het voor hem onbekende.....

H.Boink

DENEKAMP, 16 Nov. Door den raad dezer gemeente is heden met ingang van 1 Dec. a. s. benoemd tot gemeente-geneesheer de heer H. J. Hondelink, arts te Neele.

Hij is er in geslaagd, een nette, thans ledig staande woning te huren.

— 18 Nov. Op de voordracht voor onderwijzer aan de school in de buurtschap Groot-Agelo, onder deze gemeente, komen voor: J. Ritman, onderwijzer te Wirdum, en K. J. Poll, id. te Westervoort. (Eenige sollicitanten).

Uit: Weekblad voor Oldenzaal e.o.
21-11-1891.

A. J. HONDELINK, Arts te Denekamp,

is van af 7 December te spreken aan zijn huis van half negen tot half-tien 's morgens.

Boodschappen vóór negen uur des morgens.

Uit: Weekblad voor Oldenzaal e.o.
5-12-1891.

Aanbesteding.

 Het R. K. Kerkbestuur te Tilligte, is voornemens op **Donderdag 2 April 1891**, 's middags 2 uur bij A. BEIJERINK te Tilligte publiek aan te besteden:

Het bouwen van eene Pastorie aldaar.

Bestek en teekening zijn van af **Dinsdag 24** dezer verkrijgbaar ter drukkerij van G. BRUGGEMAN te Oldenzaal à f1,50 per stel en liggen ter inzage bij A. BEIJERINK te Tilligte en in 't Hotel TEUSSE te Ootmarsum.

Aanwijzing 's morgens 11 uur vóór de besteding.

Inlichtingen geeft

C. FROWIJN,
Ootmarsum.

Uit: Weekblad voor
Oldenzaal e.o.
21 maart 1891.

Bid voor de ziel van zaliger
den Zeer Eerwaarden Heer

JOANNES LEISINK,

vroeger Pastoor te Tilgte, en sedert 1896 Pastoor te Wijgaard; tijdig voorzien van de H.H. Sacramenten der stervenden, is hij 22 Juli 1904 in den ouderdom van 63 jaren overleden te Wijgaard en den 13en daaraanvolgende begraven op het R. K. Kerkhof aldaar.

Hij was eenvoudig en oprecht, vreesde God, en ontweek het kwaad. Job. 1.
Doch wie kan zeggen: „Mijn hart is geheel rein, ik ben geheel zuiver van alle zonden”.
Spr. XX.

Daarom, mijne geliefde parochianen en vrienden, vergeet uwen herder en vriend niet in uwe gebeden. Gaat met uwe gedachten dikwijls naar mijn graf, en leert daar, dat alles ijdel is, behalve God te beminnen en Hem alleen te dienen.

Thom. van Kempen.

Onze Vader, Wers gegroet.

Dat hij ruste in vrede. Amen.

Van Hottings, R. K. Hoekhanuel, Leeuwarden.

Bidprentje J. Leissink;
Eerste pastoor van Tilligte.

PAROCHIE TILLIGTE HONDERD JAAR

Op 29 december 1891 schreef de toenmalige aartsbisschop van Utrecht, mgr. Snickers, een brief met daarin de aankondiging dat de parochie in Tilligte werd opgericht. Verder werden in die brief de grenzen van de nieuwe parochie bepaald. Het ging hier om de grenzen met de parochies van Lattrop, Ootmarsum en Denekamp. De parochie Tilligte zou gaan behoren tot het dekenaat Almelo. De omliggende parochies behoorden daar eveneens toe, want het dekenaat Oldenzaal bestond toen nog niet. Het besluit, zo stond in de brief, moest op zondag 3 januari 1892 vanaf de preekstoel in de kerk van Tilligte worden voorgelezen en zou de zondag daarop, de 10e januari, in werking treden.

In feite is dus 10 januari 1892 de dag, waarop katholiek Tilligte haar eigen parochie kreeg. Een eigen kerkgebouw had men al sinds 1830, toen een zgn. Waterstaatskerk in gebruik is genomen.

Voor nadere bijzonderheden over deze periode wordt verwezen naar 't Onderschoer nummer 1981/2.

zelfstandige parochie

Tot 1892 was de kerk een bijkerk van de parochie Ootmarsum en werd ook van daaruit bediend.

Nu Tilligte een zelfstandige parochie werd, kreeg het ook een eigen pastoor. Deze zou ook een eigen woning of pastorie moeten hebben, maar dat was al eerder geregeld. Op donderdag 2 april 1891 's middags om 2 uur vond in café Beijerink in Tilligte de aanbesteding van de pastorie plaats. De hoogste inschrijver was H. Weustink uit Ootmarsum, die voor f. 7300,- de pastorie wilde bouwen. De laagste van de zeven inschrijvers was J. Veldhuis, eveneens uit Ootmarsum, die de bouw wilde aannemen voor een bedrag van f. 5780,-. De bouw werd aan de laagste inschrijver gegund en werd uitgevoerd onder architectuur van C. Frowijn eveneens uit Ootmarsum. De pastorie werd gebouwd op een stuk grond dat aan de kerk grensde en eigendom was van J. H. Aarnink. Ze kwam op een afstand van tien meter van de oude kerk te staan.

Kapelaan Nieuwesteeg uit Ootmarsum, die verwachtte de eerste pastoor van Tilligte te worden, regelde en begeleidde de bouw.

Toen in december 1891 de pastoorsbenoeming afkwam, bleek dat niet hij maar de, in Utrecht geboren en in Vroenhoven (België) werkzame, pastoor N. Smit benoemd was. Deze verzocht echter om in Lettele benoemd te worden. Aangezien de bisschop zijn verzoek inwilligde, is deze Smit nooit pastoor in Tilligte geweest.

Begin januari 1892 kwam de benoeming af van J. Leisink, die de benoeming aanvaarde en daarmee Tilligtes eerste pastoor werd. Leisink bleef nog geen vijf jaar. Op 9 oktober 1896 werd hij overgeplaatst naar het Friese Wijtgaard, waar hij in juli 1904 op 63-jarige leeftijd is overleden.

een ongeluk?

In Tilligte werd P. van Rooijen tot zijn opvolger benoemd. Deze was nogal zenuwachtig van aard en mede daardoor lag hij wel eens overhoop met de overige leden van het kerkbestuur. Maar ook deze gingen niet vrijuit, want ze schijnen zich nogal eens kleingeestig te hebben opgesteld tegenover deze pastoor.

Op een avond in maart 1906 is de pastoor, terugkerend uit Ootmarsum, in een droge sloot terecht gekomen, waar men hem later, toen hij reeds was overleden, heeft gevonden. Zijn lijk is vanaf de vindplaats, in de nabijheid van de weg naar Lattrop, naar de pastorie in Tilligte gebracht. De pastoor schijnt lichamelijk niet helemaal in orde geweest te zijn, zodat hij waarschijnlijk niet bij machte is geweest om op eigen kracht uit de droge sloot te komen.

Hij is een van de twee van de negen pastoors die Tilligte in de afgelopen eeuw gehad heeft, die op het parochiële kerkhof begraven liggen.

Het geval met deze pastoor is in die tijd echter nooit goed uitgezocht door de politie, zodat in Tilligte nog lange jaren nadien bepaalde geruchten de ronde deden.

De derde pastoor werd P. W. A. Pieck. Deze pakte het toen heersende drankmisbruik aan en richtte een penningvereniging op om het geld voor een nieuwe kerk bij elkaar te krijgen. In 1910 werd hij overgeplaatst naar Everdingen en in 1918 werd pastoor Pieck tot deken van Breukelen

benoemd.

Pastoor B.M.H.Meeuwissen werd zijn opvolger in Tilligte. Meeuwissen ging door met het bijeenbrengen van geld voor een nieuwe kerk. Ook zijn pastoraat duurde niet lang genoeg om de kerk te kunnen bouwen, want op 8 oktober 1915 werd hij door de bisschop benoemd tot pastoor in Lettele.

bouwpastoor Peters

Tot vijfde pastoor van de parochie Tilligte werd in 1915 benoemd R.W.J.Peters. Tot aan zijn komst was er ongeveer een bedrag van f.10.000,- door de penningvereniging voor een nieuwe kerk bijeengebracht, maar pastoor Peters wilde de zaak wat versnellen.

Twee maanden na zijn komst in Tilligte bezocht hij persoonlijk de parochianen om een extra collecte te houden en met succes. Want hij bracht op deze manier f.5000,- bij elkaar. Verder kreeg hij toezeggingen van parochianen om hun jaarlijkse bijdragen aan de penningvereniging te verhogen.

Nadat deze resultaten bij het bisdom bekend waren gemaakt, kreeg het kerkbestuur toestemming om voor een bedrag van f.20.000,- een nieuwe kerk te bouwen. Het was echter alleen mogelijk om voor dit bedrag een kerk zonder toren te bouwen en dat wilde men in Tilligte niet. Opnieuw werd een beroep gedaan op de parochianen en nu werd f.1000,- bijeengebracht en werd bovendien nog voor f.2000,- ingetekend. Daarop gaf het bisdom toestemming voor de bouw van een kerk voor f.22.000,- op voorwaarde, dat de kosten van de toren uit vrijwillige bijdragen van de parochianen zouden worden betaald.

De jonge, vooruitstrevende architect Kropholler uit Scheveningen kreeg opdracht een ontwerp te maken voor de kerk. Aannemer G.Ribberink uit Hengelo mocht ten slotte voor een bedrag van f.23.500,- de kerk bouwen.

van noodkerk naar een nieuwe kerk

Op 1 mei 1916 werd begonnen met de afbraak van het oude waterstaatskerkje, dat er toen ruim 85 jaar had gestaan. Omdat de nieuwe kerk op de plaats van de oude zou komen, moest er in de tijd tussen de afbraak van de oude en ingebruikname van de nieuwe kerk, een noodkerk worden gezocht. Deze werd gevonden in een toen pas gebouwde schuur van J.Ribberink op Heinenboer, die de schuur

gratis ter beschikking stelde. Alle Tilligter boeren, die paarden en wagens hadden, hielpen met het halen van zand, stenen en andere bouwmaterialen. Zes weken na het begin van de afbraak van de oude kerk kon pastoor Peters al de eerste steen leggen voor de nieuwe, namelijk op 15 juni 1916.

Op 24 oktober van hetzelfde jaar werd de kerk plechtig ingewijd door de toenmalige aartsbisschop van Utrecht, mgr. Van de Wetering.

Na het gereedkomen van de kerk werd de inventaris, die nog uit de Waterstaatskerk afkomstig was, van de noodkerk overgebracht naar het nieuwe gebouw. Verschillende stukken waren in niet meer al te beste staat. Voorlopig moest men er het toch maar mee doen. Men was het er echter wel over eens dat daar in de nabije toekomst wel het een en ander aan moest gebeuren. En dat gebeurde dan ook. In de jaren daarna werd het ene na het andere stuk vervangen.

Kropholler

Intussen was de discussie over de nieuwe kerk losgebarsten. Vele kunstkenners prezen het nieuwe gebouw, maar anderen nog gewend aan de traditionele Gothische bouwstijl, konden de nieuwe kerk minder waarderen. Dr. Alfons Ariëns sprak in een artikel in het dagblad "het Centrum" zijn grote waardering uit voor Krophollers schepping. De jonge architect was in die tijd een omstreden figuur. Sommigen beschouwden hem als de grote vernieuwer van de kerkelijke bouwkunst, door anderen werd hij verguisd en beschouwd als een aantaster van de als heilig gewaande Gothische bouwstijl. Kropholler heeft zeker grotere en indrukwekkender kerken gebouwd dan die in Tilligte, maar zelden een, die zo goed in de omgeving past, zo meenden velen.

Vóór- en tegenstanders moesten echter erkennen dat er in Tilligte voor weinig geld zeer veel tot stand was gekomen.

de school

Eind december 1920 werd de openbare school door de parochie overgenomen van de gemeente Denekamp voor f.3000,-. Op oudejaarsdag werd ze als katholieke school heropend. In het jaar daarop werd de school verbouwd en uitgebreid voor een bedrag van ongeveer f.20.000,-

HOOGMIS

UIT DE PAROCHIEKERK VAN DE H.H. APOSTELEN
SIMON EN JUDAS TE TILLIGTE (OV.).

De H. Mis zal worden opgedragen door pastoor Th. H. G. Bremer, die ook de predicatie houdt.

De Paasliederen, het Te Deum en de vaste gezangen van de H. Mis (de eerste of Paasmis) worden gezongen door het volk; de Misgezangen in beurtzang met het jongenskoor.

Het zangkoor, onder leiding van G. Brookhuis, zingt de wisselende gezangen.

Organist: H. Beijerink.

Voor de H. Mis zal worden gezongen „Heden is de grote dag”.

PAASLIED

Heden is de grote dag.
dat Christus opstond uit het graf.
’s morgens vroeg om deze tijd
tot vreugd der ganse Christenheid.

Keervers:

Daarom komt al, o stervelingen!
Alleluia! Alleluia! Laat ons zingen!

Toen de Heer uit ’t graf verrees,
toen is de dood gestorven.
Weg met alle druk en vrees;
het leven is verworven!
Daarom, enz.

Jezus, met ons kwaad beleid,
vernorzelde door veel wonden.

Na de H. Mis Te Deum tot sluiting van de Paastijd en Tantum Ergo voor 4-stemmig gemengd koor van K. Stierlin.

Tot besluit t oude Twentse Paaslied „Christus is opgestanden”.

Dit merkwaardige, oude lied, dat iedere Twentenaar van jongaf kent, stamt uit de 12e eeuw in Duitsland. De oudste Nederlandse lezing dateert van omstreeks 1520. De hiernevens afgedrukte tekst is genomen uit de „Oude en Nieuwe Lofzangen” t’ Amsterdam bij F. Craijenschoot 1780. De spelling is gemoderniseerd.

De melodie zal wel zo oud zijn als het lied zelf. De oudste, welke is opgetekend, dateert van 1430 en het is opmerkelijk, hoe weinig deze verschilt van die nu hier steeds nog gezongen wordt.

Ze is levendig en opgewekt en heeft daarbij een waardigheid en kracht, die haar maakt tot een waar triomflieder op Christus’ vrijzjenis.

Het lied heeft den groten Diepenbroek geïnspireerd tot zijn bekende compositie op dezelfde tekst.

CHRISTUS IS OPGESTANDEN

Christus is opgestanden
Al van de Joden hun handen.
Dus willen wij allen vrolijk zijn,
Christus zal onze Verlosser zijn.
Alleluia!

Was Christus niet verzeen
Al met Zijn goddelijk Wezen,
Wij waren gebleven in grote
nood,
Wij moesten allen sterven de
eeuwige dood. Alleluia!

Uit: KRO-gids (1) mei 1938

Op 23 december 1921 werd pastoor Peters overgeplaatst naar Rijssen, waar hij op 2 februari 1975 op de leeftijd van bijna 100 jaar is overleden.

Zijn opvolger in Tilligte werd pastoor Weller. Deze werd nog geïnstalleerd door de deken van Almelo. Enkele dagen daarna, op 1 januari 1922, kwam het dekenaat Oldenzaal tot stand en behoorde Tilligte, evenals trouwens de omliggende parochies, tot dat nieuwe dekenaat.

goed kerkkoor

Op 20 mei 1932 werd pastoor Weller overgeplaatst naar Wegdam en werd Th. Bremer in Tilligte benoemd. Deze pastoor was een groot liefhebber van goede kerkmuziek en een voorstander van volksmuziek in de kerk. Op zondagen na de hoogmis probeerde hij vanaf de preekstoel zijn parochianen de beginselen van de kerkvolkszang bij te brengen. In hoeverre dat gelukt is, weten we niet. Feit is dat de parochie in die tijd een zeer goed kerkkoor had, dat onder leiding stond van de onderwijzer Brookhuis, die evenals de pastoor, ook in 1932 naar Tilligte was gekomen. Op zondag 25 oktober 1936 zond de K.R.O.-radio vanuit Tilligte de hoogmis uit. Op de zondagen 1 mei 1938 en 21 januari 1940 gebeurde dat opnieuw, wat toch wel een bewijs was van het hoge peil, dat het mannenkoor onder de bekwame leiding van Brookhuis had bereikt. Zelfs een vierde hoogmisuitzending vanuit Tilligte was al afgesproken. Deze zou op kerstmis 1940 plaatsvinden, maar ging vanwege de Duitse inval op 10 mei 1940, niet door.

processie

Onder het pastoraat van Bremer trok voor het eerst een sacramentsprocessie in Tilligte rond, wat gebeurde op sacramentsdag in 1933. Om het processieverbod te omzeilen trok de stoet over privé paden en weggetjes en door roggevelden. De processieweg, die ongeveer één kilometer lang was, werd hier en daar wat verbreed door de rogge vast wat weg te maaien. Toen als gevolg van de ruilverkaveling de gronden heringedeeld werden en daardoor ook sommige van de "processiepaden" verdwenen, kwam er een eind aan deze jaarlijkse sacramentsprocessie.

pastorie afgebrand

In juni 1940 werd pastoor Bremer overgeplaatst naar

Hilversum en werd G.Maathuis tot zijn onvolger in Tilligte benoemd.

De oorlogsjaren verliepen in Tilligte, zoals elders in Twente op het platteland. Een door Duitse militairen bezette school en pastorie, veel onderduikers, kinderen uit het westen van het land, die hier waren ondergebracht vanwege de voedselschaarste ginds, en andere minder prettige dingen.

Vooraf in de laatste periode van de oorlog kwam het wel eens voor dat er zondags evenveel vreemden als eigen parochianen in de kerk zaten.

In de herfst van 1948 werd begonnen met een restauratie van de kerk die op het eind van dat jaar gereed kwam. Op 30 juni 1965 brandde de in 1891 gebouwde pastorie af. Een deel van de inventaris kon nog worden gered, maar er ging toch ook heel wat verloren. De oude pastorie werd niet weer opgebouwd. In plaats daarvan kwam de bungalow, die er nu staat.

Vijf jaar ongeveer heeft pastoor Maathuis nog in de nieuwe pastorie gewoond. In november 1970 ging hij, na afscheid te hebben genomen van zijn parochianen, met emeritaat en in Denekamp wonen. Op 31 december 1977 is hij daar overleden en is toen in Geesteren, zijn geboortedorp, begraven.

gezicht naar het volk

Zijn opvolger werd W.H.Knuif, een neef van een vroegere Denekampse pastoor en eveneens afkomstig uit Borne. Hoewel pastoor Knuif voor een periode van twee jaar benoemd werd, heeft hij deze periode niet vol kunnen maken. Al spoedig openbaarde zich bij hem een ziekte, waaraan hij op 6 mei 1972, op de leeftijd van 69 jaar is overleden.

Ondanks het feit dat deze pastoor slechts een korte tijd in Tilligte geweest is, is er in die periode toch wel het een en ander veranderd. Hij begon er in Tilligte mee de H.Mis op te dragen met het gezicht naar het volk gekeerd, de kerkinrichting moest enigszins worden aangepast. Ook voerde Knuif de kerkgezinsbijdrage in, waarvan de opbrengst in het eerste jaar al f.9000,- bedroeg.

laatste eigen pastoor?

Na het overlijden van pastoor Knuif was het aanvankelijk

de bedoeling, dat Tilligte geen eigen pastoor meer zou krijgen. Maar na vele protesten uit de parochie is men er in geslaagd pastoor Terra in Tilligte te krijgen. De toen 61-jarige pastoor was in die tijd werkzaam in de grote parochie van Nijverdal en wilde liever naar een wat kleinere. Op 7 september 1972 kon Terra zijn werkzaamheden in Tilligte beginnen.

Ondertussen is hij daar nu, tot volle tevredenheid van zijn parochianen, al bijna twintig jaar werkzaam.

Zoals het er nu naar uit ziet zal pastoor Terra voorlopig de laatste vaste pastoor van Tilligte zijn. Wat dat betreft lijkt het alsof de klok weer een eeuw wordt teruggedraaid. Maar of dat ook werkelijk zo is, daarop zullen de parochianen van de heilige Simon en Judas in Tilligte in de toekomst zelf het antwoord moeten geven.

H. Asma.

TILLIGTE

RADIO-MISUITZENDING UIT TILLIGTE

(aanvang 10 uur).

A.s. Zondag (Septuagesima) zal vanuit onze Parochiekerk de Hoogmis worden uitgezonden. Deze wordt opgedragen door den pastoor der parochie, de Zeer Eerw. Heer Th. Bremer.

Door het mannen- en knapenkoor zullen naast de wisselende gezangen worden uitgevoerd:

Asperges me II (ad libitum).

Kyrie XIV (Jesu Redemptor).

Credo VI.

Een en ander staat onder leiding van den Heer G. B. Brookhuis, onderwijzer alhier.

19 januari 1940

EPPINK IN NOORD DEURNINGEN

Het erf Eppink was in vroegere tijden eigendom van de bisschoppen van Utrecht, evenals het erf Ottinkhof, waarmee het altijd tegelijk genoemd wordt. De bisschoppen hadden het erf Eppink evenwel in leen gegeven aan edelen. Deze hadden het gebruik ervan, konden het erf verpachten en genoten de inkomsten ervan. Men kan zeggen, dat de bisschop als leenheer de blote eigenaar van het erf was, en de leenman de vruchtgebruiker.

Eppink wordt het eerst genoemd in het jaar 1382, toen Aspelaen Mullart de erven Ottinkhof, Eppink en Schildhuis in leen hield van bisschop Florens van Wevelinkhoven. In 1457 werden Ottinkhof en Eppink in leen uitgegeven aan Claes van Beveren. Sindsdien bleven zij langer dan anderhalve eeuw in bezit van de familie Van Beveren, die in Westfalen en Twente gevestigd was. Het erf Beverborg in De Lutte is naar hen genoemd. In 1528 hield de bisschop (Hendrik van Beieren) op leenheer te zijn en werden genoemde erven eerst lenen van keizer Karel V, toen van Filips II en later van de provincie Overijssel.

In 1601 had Hille van Beveren het erf Eppink in leen, maar in 1602 werd Roelof van Twickel tot Borg-Beuningen met het erf beleend. Hij had het in bezit gekregen door zijn huwelijk met Ermgard van Beveren in 1601. Tot 1645 bleef Eppink in handen van leden der familie Van Twickel, daarna wisselde het enige malen van bezitter, tot in 1659 Daniël van Rensen te Oldenzaal het kocht. Deze stierf in 1689 op het huis Harseveld en liet zijn goederen na aan de kinderen van zijn zuster, die met Balthasar op den Berge, heer van Harseveld, gehuwd was. Sindsdien bleef Eppink in handen van de nakomelingen van Balthasar. Het werd in 1732 aan den boer Jan Epman verkocht voor f.4000,-, maar die koop is niet doorgegaan. Enige tijd later, op 3 februari 1740, werd het bij executoire verkoop aangekocht door de weduwe van de richter Nilant te Oldenzaal en wel voor f.3575,-.

Het kwam later door erfenis in handen van Aleida Johanna Palthe te Oldenzaal, de tweede vrouw van Ds. Arnold van Wulfften, die eerst met Barbara Nilant gehuwd was geweest. Bij testament van 15 december 1823 vermaakte Aleida Johanna Palthe het erf Eppink aan haar broers zoon Mr. Benjamin Palthe, vrederechter te Oldenzaal. Uit diens handen ging het eindelijk bij koopcontract van 20 oktober 1839 voor f. 7000,- over aan Gerrit Jan Johannink, landbouwer op Eppink.

Deze koper was in 1804 op het erf Johannink geboren als zoon van Jan Herman Johannink en Johanna Voskamp was in 1832 gehuwd met Helena Hendrika Scholten Linde, weduwe van Johannes Hermannus Eppink. Door dit huwelijk kwam er een Johannink op 't erf Eppink. Opvolgende eigenaar werd hun zoon Gerardus Johannink, die in 1837 geboren was, lange jaren lid de Staten van Overijssel was en ongehuwd op 't erf Eppink in 1921 overleed. Bij testament had hij al zijn goederen vermaakt aan zijn neef Bernardus Johannink, die in 1869 op 't erf Zwiep was geboren als zoon van Lambertus Johannink (broer van Gerardus) en Maria Lankamp, weduwe van Hendrikus Zwiep.

Het erf Eppink werd in 1740 opgemeten door de landmeter J.G. Palthe te Oldenzaal en omvatte toen de volgende percelen land:

Het Sommelken, het Dwersstukke op 't Sommelken, het On-solt, het Helfte, het Campjen, Het Ketelsgat, Kewelskamp, in Olthuis gaarden, een stuk op den Vlaskamp, de Strekelink, opt Ottelinkrot het Silder Jans stukke, de korte Voor opt Ottelinkrot het Grote Stukke op 't Otte-linkrot, de Strekelink, het stukje in den gaarden, het middelste stukke in den gaarden, het Ronde stukke op Bodden Esch, het Lange op Bodden Esch en op IJland Esch."

Bij de verkoop in 1839 omvatte het erf Eppink: het erf-huis en twee huurmanshuizen, ruim 13 hectare bouwland, ruim 4 hectare wei- en hooiland, 1,40 hectare bos; samen ruim 19 hectaren, zijn er na de meting van 1740 verscheidene perceelen bij gekomen. Van twee percelen is dit bekend. Zo kochten Jan Eppink en zijn vrouw Janna Otman in 1771 van Albert Meiners (Aarnink) en zijn vrouw Hendrika Aarnink de halve Geerts mate in Lattrop, groot ruim een dagwerk,

voor f.610,-, terwijl zij tegelijkertijd de andere helft voor f.570,- kochten van Gerrit Veldhuys (Captein) en zijn vrouw Janna Captein te Lattrop.

De volgende boer op het erf was Herman Eppink, die 4 juni 1799 trouwde met Maria Scholtenhave uit Tilligte.

Uit dit huwelijk werden de volgende kinderen geboren:

1. Johannes Hermannus, geb.1 april 1800; 2.Hendrik, geb. 30 jan. 1803; 3. Gesina, geb. 26 dec. 1805;
4. Gradus, geb. 1812 5. Jan Hendrik, geb.1815.

Van deze werd de oudste zoon Johannes Hermannus in 1827 opvolger op het erf, toen hij in 't huwelijk trad met Helena Hendrika Scholten Linde, dochter van Jan Scholten Linde en Geertruid Ottinkhof te Volthe. Hij leefde echter slechts weinige jaren.

In augustus 1832 hertrouwde Helena Hendrika Scholten Linde als weduwe met Gerardus Johannes Johannink, die op 't erf Johannink geboren was als zoon van Jan Johannink en Johanna Voskamp.

Zo kwam er een Johannink op Eppink.

W.H.Dingeldein

(bewerkt door H.Boink)

Geschiedenis is meer dan
het oppoetsen van het verleden.
Geschiedenis is ook
een bezinningsproces.

ARBEIDSOVEREENKOMST

O P HEDEN DEN 1 September 1931,
IS TUSSCHEN DEN STAAT DER NEDERLANDEN

(Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie), TE DEZEN

VERTEGENWOORDIGD DOOR

Directeur v/b Post- en
Telegraafkantoor **OLDENZAAL**

TE ALS WERKGEVER,

EN L. Tukkers

Gedrukt 1 Oktober 1930

ALS ARBEIDER

AANGEGAAN DE VOLGENDE OVEREENKOMST:

ARTIKEL I. De arbeider verplicht zich den arbeid te verrichten, welke hem door of namens den werkgever wordt opgedragen.

ARTIKEL II. Op de dienstbetrekking zijn van toepassing de bepalingen van het Arbeidsovereenkomstenbesluit (Koninklijk besluit van 3 Augustus 1931, *Staatsblad* Nr. 354).

ARTIKEL III. Het loon zal bedragen

f 3.75 per dag
of 47 ct per uur

ARTIKEL IV. De overeenkomst is aangegaan:

a. voor een onbepaalden tijd.

b. voor het tijdvak

Aldus in tweevoud opgemaakt en geteekend te Oldenzaal

den 1 September 1931

Van der werkgever,

L. Tukkers. arbeider.

Arbeidsovereenkomst van L.(Bets) Tukkers uit 1931.

KERSTGROETEN VAN POSTBODE TUKKERS

Voor een of twee cent draagloon kerstgroeten brengen. PTT: post, telegraaf, telefoon. In Denekamp kwam er nog een T bij: die van Tukkers. PTT-Tukkers.

Postbode Tukkers. Naar hem hebben wij een middag lang over vroeger geluisterd.

Postbode Tukkers? Ja, welke, want er waren er zoveel. Herman, Henke, Bernard, Albert. Ja, precies en dan was er ook Bets Tukkers. De oudste, nog levende postbode, uit de posthistorie van de Tukkers. Bets Tukkers, geboren in 1910. Uit zijn rijke postherinneringen hebben wij dit Kerstverhaal samengesteld.

Postbode van 1929 tot 1975; 46 jaar bode van lief en leed. Een leven lang als postbode het wijd verspreide postbestellingsgebied van Denekamp gediend. Een verhaal uit een andere tijd. Een tijd, die wij ons nauwelijks kunnen voorstellen. De periode tussen W.O.I en II en de jaren daarna. Postboden, lopend, fietsend langs veelal onbegaanbare wegen rondom het dorp, waar geen straatbenaming bestond en de adressen werden aangeduid met B.D. (Buurtschap Denekamp) N.D., nummer zoveel. Dat gold evenzo voor Lattrop en Breklenkamp.

Een postbode vertelt.

Een kerstverhaal? In zekere zin: Ja. De donkere dagen voor Kerstmis en de laatste dagen van het jaar waren (en zijn) drukke dagen voor de post.

Zo'n vijftig tot zestig jaar geleden was de wintertijd een extra zware periode voor de postboden of brievenbestellers, zoals ze ook wel werden genoemd.

Bets Tukkers, oudste zoon van Petten-Tukkers, Tukkers Johan "de snieder", kleermaker, begon op 1 oktober 1929 als hulpbesteller bij het Staatsbedrijf der PTT. Op 31 oktober 1975 hing hij voorgoed de postpet aan de kapstok en Tante Post gaf hem een plaquette met de fraaie tekst "Ten afscheid Staatsbedrijf der PTT aan Lambertus Tukkers, die van 1 oktober 1929 tot en met 31 oktober

1975 in dienst was van het Staatsbedrijf der PTT. Laatstelijk als employé 1e klasse der PTT in Denekamp". Daarmee is in enkele woorden een leven geschetst van fietsen bij zomerse dagen en sjouwen en ploeteren als herfst en winter de zandwegen en fietspaden tot ware modderpoelen of onafzienbare sneeuwvlakten veranderden met hoog opgestoven sneeuwduinen. Een volkomen andere tijd dan nu, waarin de rode bestelwagentjes overal langs verharde wegen in het buitengebied de post kunnen bezorgen.

Het bestellingsgebied van PTT Denekamp strekte zich uit van Beuningen 134 (dat was v.d. Velde bij de Punthuizen, thans Holtweg 9) tot aan Bergman in Breklenkamp. Huisnummers met de aanduidingen N.D., B.D., D.D. (Dorp Denekamp), Lattrop en Breklenkamp rollen evenwel snel uit het geheugen van de 81-jarige postman, als thans gegevens uit de computer. De gepenioneerde postbodes kennen het grondgebied van Denekamp als geen ander. Bij iedere familie, bij iedere boerderij waren ze kind aan huis. "Je maakte alles mee wat in het familieleven gebeurde. Als er vroeger iemand werd bediend, kwamen alle noabers, ongeacht de werkzaamheden van het jaar, bijeen in het huis van de stervende. Ook al stond het hooi droog op 't land en dreigde er regen of onweer, men kwam samen om te bidden. Als postbode had je dan soms 'het geluk', wanneer je bij zo'n boerderij kwam, dat je de post van heel de noaberschap meteen in één keer kwijt kon".

een kerstbestelling

Wij zijn in gedachten met Bets Tukkers terug gegaan naar een winterse postbestelling rond de tijd van Kerstmis. Vroeger, zeggen we dan. Vroeger, toen de winters strenger en langer waren en er veel meer sneeuw viel dan de laatste jaren. Dat is zo.

Bets begon in de barre winter van 1929. En natuurlijk was het zo, dat er geen zout werd gestrooid, geen sneeuw-ploegen waren en dat de boeren met een eigengemaakte houten schuiver en paardekracht een pad trokken om de eenzame boerderijen enigszins begaanbaar te bereiken. "Op zo'n dag begonnen we om 6 uur 's morgens en het gebeurde meer dan eens, dat je 's avonds om 7 uur terugkeerde op het postkantoor. Als je de bestelling had voor Noord Deurningen en Lattrop, dan kon je rekenen op

een barre veldtocht door een landschap, waarbij je geplaagd werd door een snijdende oostenwind, die priemende jachtsneeuw in je gezicht joeg. Thuisblijven, geen bestelling doen wegens onmogelijke bereikbaarheid, daar werd niet over gepekerd. Je ging op pad, altijd, hoe slecht de omstandigheden ook waren. Zo'n bestelling begon al meteen in het dorp. Vanaf het kantoor nam je de Hoogklimmerstraat al mee en verder via de Brink en Lattropstraat trok je richting Noord Deurningen. Deels fietsend, deels lopend trok je de hele lange dag door het winterse landschap. Toen ik omkeek zag ik op zo'n barre tocht mijn eigen voetsporen al niet meer, zo joeg de sneeuwstorm over 'n kaamp' ergens in Lattrop. 't Was in de buurt van 'Stok' in Lattrop. Ik wilde recht toe, recht aan, 'n kaamp' oversteken, om tijdwinst te boeken. Deze poging werd mij bijna noodlottig, want opeens was ik elke oriëntatie kwijt en bovendien overviel mij een flauwte door de geeuwonger. Ik weet nog dat ik dacht: als ik kom te vallen, vindt niemand mij. 't Liep allemaal goed af en bij de eerste boer kwam ik weer 'bij bloed' toen de vrouw des huizes mij een paar spiegeleieren in de pan deed".

En al die moeite werd gedaan om een kerst- of nieuwjaarskaart te bezorgen, waarvoor het Staatsbedrijf der PTT, afhankelijk van de tijd, een cent of twee centen portokosten (= draagloon) ontving en de besteller in 1931 f.3,75 per dag verdiende of 47 cent per uur. De dag werd gerekend op acht werkuren. Maar op zo'n barre winterse dag was de besteller wel dertien uur op pad. Overuren werden niet uitbetaald, daarom baggerde de blauw geuniformeerde staatsambtenaar vijf uren voor noppes door weer en wind, sneeuw of modder, totdat hij eindelijk blauw van de kou thuis kwam.

Toch was de familie Tukkers -een op en top PTT-familie; broer Henk en Herman dienden elk ook 45 jaren het postbedrijf- wel een beetje deelgenoot aan de extra drukte rond Kerst en Oud en Nieuw.

Vader Johan verkocht namelijk de fraaie vooroorlogse kerst- en nieuwjaarskaarten, die over de toonbank gingen voor drie of vijf cent per stuk, naar gelang de uitvoering met of zonder gouden randje. Romantische winterlandschappen, lieflijke kerkjes, het vrome kerkvolk op weg in het zilveren licht van de maan. Hoe meer Tukkers

Johan van deze zoete romantiek verkocht, hoe liever 't hem was. Of de zonen er ook zo over dachten, als ze dezelfde kaarten weer in de posttas kregen om ergens achter in Breklenkamp een kerstgroet over te brengen?

kletsnat en door de blubber

"Natuurlijk lag er niet altijd sneeuw. Maar de perioden met opdooi waren zeker zo zwaar voor de postboden. De zandwegen waren dan onbegaanbaar. Je zakte vaak tot over de enkels in de blubber. Bij langdurige regenval stonden grote gebieden onder water. Je moest er of doorheen of een lange omweg maken.

Hoogwater en overlast had je altijd bij de Kampbrug en in de omgeving van de Beekweg en in 't Brook in Noord Deurningen. In Lattrop in de Hamhook, dacht ik: daar kan ik wel doorheen. Foute boel. Een uitgespoeld gat in het pad zag ik niet en daar lag Bets, lang uit in het water. Bij een boer in de buurt kreeg ik droge kleren en verder ging de post, als deze tenminste niet kletsnat geworden was, want dan moest je terug naar 't kantoor om de stukken te drogen. Op één van die sneeuwwinterse dagen had ik de bestelling Noord Deurningen en Lattrop. In 't donker om 6 uur vertrokken. Na enige tijd ontstak er een hevige sneeuwstorm. Ik was beland achter 't klooster in Noord Deurningen en moest naar Bonnes nabij de Johanninksweg. Fietsen ging niet meer. Bij boer Bonnes heb ik de fiets achtergelaten en te voet verder, door 't Bonkenbrook naar Lattrop, terug via de Bergvennen om Rikkink, Schiphorst (Sloat) en Brookhuis (Steenkaamp) te bezorgen om langzamerhand richting Johanninksweg weer terug te gaan naar de plek waar mijn fiets stond. Ik dacht toen te kunnen fietsen, maar inmiddels was er zand gestrooid en een dikke brij maakte dat onmogelijk: Dus weer lopende de laatste drie à vier km naar 't dorp. Eindelijk konden de pedalen weer worden gebruikt. Doodmoe reed ik rond 7 uur 's avonds -dus van donker tot donker onderweg- door 't Kokstuunke, aan 't eind waarvan een politiemann mij toeriep met een toon van triomfantelijkheid: 'Nu ga je op de bon!' 'Wil jij een postbode bekeuren, die vanaf 6 uur op pad is?', riep ik hem toe. Wat ik nog meer gezegd heb, hoort zeker niet op een kerstkaart thuis. 'Als je mijn naam wilt weten, dan kom je maar op 't kantoor!' en ik ben doorgereden. De politiemann volgde mij niet en dat was maar goed ook!"

werkverzwarende adressen

Het leven van de postbode in de vooroorlogse jaren was geheel verschillend van het huidige postleven. Tukkers: "De bestellingen werden drie keer per dag gedaan. 's Morgens vertrek om 8 uur (bij normale dagen), 's middags om half 2 en 's avonds nog eens om 7 uur. De post arriveerde eveneens drie keer daags, per tram vanuit Oldenzaal. Om 7 uur 's morgens haalden wij de postzakken af van het station Denekamp. De retourpost bracht hij 's avonds zelf per tram naar Oldenzaal. Als je morgen-dienst had moest je om half 6 op 't kantoor beginnen. Na de tramperiode kwamen de zakken per ONOG of TET-bussen in Denekamp. Met de bakfiets haalden wij de zakken af van de bushalte bij Koehorst-Jan. Op 't kantoor volgde de sortering per bestelling en op adres. Loop-route en op adressen zetten was erg belangrijk. Natuurlijk was er in die vooroorlogse jaren lang niet zoveel post als nu. Toch had je enkele 'werkverzwarende' adressen in de bestelling. Bijv. de pastoor van Lattrop, die moest iedere avond zijn kranten. Dus daar ging je naar toe. Verder had je, ook buiten de dorpskern, de adressen voor de 'krant van Bruggeman' (Oldenzaal), twee maal per week op woensdag en zaterdag en de 'krant van Verhaag', een keer per week op zaterdag." 's Avonds moest in Lattrop de postbus bij Groeneveld worden gelicht. Men reed dan om half 6 weg uit Denekamp en moest om half 7 terug zijn om op tijd de tram of bus te kunnen halen.

lopend postkantoor

"In onze tijd was je een lopend postkantoor. Wij hadden postzegels bij ons voor de verkoop, wij inden postwissels, waarvoor wij f.10,- wisselgeld bij ons hadden. Ook inden wij belastinggelden, wij betaalden postwissels uit, inden kwitanties en vervoerden eveneens het bankgeld van de Boerenleenbank in Lattrop (kantoorhouder Pikkemaat). 't Gebeurde wel dat wij met enkele duizenden guldens in de posttas naar Denekamp terugkeerden. In de postbussen van Breklenkamp (bij de school) en in Lattrop troffen we regelmatig geld aan. Als de mensen een brief moesten verzenden en geen postzegel hadden, gooiden ze 't zegelbedrag in klinkende munt in de bus. Wij zorgden dan voor de rest.

Op de Tweede Kerstdag, Paas- en Pinksterdag werd gewoon besteld. Ook op Nieuwjaarsdag, ja, en dan kreeg je wel eens een borreltje. Bij 't klooster, de ABTB en van de Middenstandsvereniging ontvingen de gezamenlijke postboden met Nieuwjaar een fles drank. Daar konden wij dan samen na werktijd van genieten, zo'n Nieuwjaarsborrel was een goeie gewoonte."

't Hoorde bij 't Veel Heil en Zegen' dat de postboden in vroeger tijden, ondanks alles, van huis tot huis, van boerenerf tot boerenerf brachten. Veel Heil en Zegen, langs ongebaande wegen.

geen klaagzang

Bets en zijn collega's hebben gediend in de tijd zonder post odes. De mannen hadden een eigen code: op pad, ondanks alles, dienstverlening.

Dit verhaal is geen klaagzang. Integendeel. Wie Bets kent, weet beter. 't Was niet altijd kommer en kwel. Typerend is de reactie van zijn overleden broer Henke, toen een boer tijdens zo'n barre winterse tocht opmerkte: "Tukkers, wat mot ie toch n klei'n doon um oons de post te brengn" en Tukkers daarop antwoordde: "Joa, dat deank ik zommers ok as ik de boern op 't roggelaand zee klei'n en zweetn en ik hier op t fietspad röstig langs oe hen fiets".

En zo kijkt de oud-besteller nog eens terug op een hele andere tijd, waarin alles anders was.

"Beter of slechter? Bets, och sommige dingen wel, andere weer niet". Straks met Kerstmis, zal Bets ongetwijfeld terugdenken aan zijn kerstverhalen als hij onder in de oude "grieze toorn" aan het klokketouw trekt, samen met broer Herman. Want trouwe klokkenluiders, dat zijn ze ook.

S.Wynia

Stilte tussen twee
oale leu
bint weurde
dee nich zegt hoeft te wordn.

IN HET GRENSGEBIED

Hoewel ons land niet betrokken is geweest bij de eerste wereldoorlog, die eind juli, begin augustus 1914 uitbrak, had deze oorlog vooral voor de grensbewoners toch wel grote gevolgen.

We hebben er eens een regionaal dagblad uit de jaren 1914-1919 op nageslagen en we vonden er nogal wat berichten over wat er zoal gebeurde in de omgeving van Denekamp, aan en nabij de grens.

Enkele opvallende berichten uit 1914, toen de oorlog net was uitgebroken.

Op 6 augustus 1914 berichtte het blad: "Dat als gevolg van den gespannen toestand de pensiongasten, die ons dorp (Denekamp-H.A.) zouden bezoeken wegblijven, zoo ook de padvindere "de jonge verkenner" die ten getale van 45 aan de Dinkel zouden kampeeren. Daartegenover komen anderen die hals over kop uit Duitschland gevlucht zijn, hier hun intrek nemen".

Een ander berichtje op dezelfde dag: "De toegangen tot Duitschland worden hoe langer hoe strenger bewaakt. De groote wegen zijn in deze omgeving door zware ijzeren kettingen voor het verkeer gestremd, terwijl men ook nog boomen omhakte en die dwars over den weg heeft gelegd".

Op 18 augustus 1914 een bericht uit Oldenzaal: "Bijna dagelijks worden van hier groote vrachten vette varkens en gerookt spek per wagens over Gildehaus naar Bentheim vervoerd. Daar toont men zich met dien invoer zeer ingenomen en betoont men de vrachtrijders de grootste hulpvaardigheid".

Geen wonder dat de Duitsers blij waren met die vette varkens en het spek, maar helaas voor hen duurde die invoer niet lang. In de krant van 9 november 1914 maakte de Territoriaal Bevelhebber in Overijssel namelijk bekend, dat hij aan de ambtenaren der directe belastingen, invoerrechten en accijns, het personeel der Koninklijke marechaussee en de landweergrenswachten had opgedragen met alle hun ter dienst staande middelen de uitvoer van

gezouten, gedroogd en gerookt spek uit de grensgemeenten te beletten.

Op 14 november 1914 stond het volgende bericht in de krant: "Zoals men weet mag met paard en wagen niet meer dan één roggebrood tegelijk van den bakker gehaald worden. Dat was een lastig geval voor den 70-jarigen G.K. uit de buurtschap (Denekamp H.A.) die juist 2 brooden bij den bakker had gaar staan. De wacht bij de school (de openbare aan de Vledderstraat H.A.) had hem er reeds op gewezen dat hij niet meer dan één brood mocht vervoeren. Ook de bakker herinnert hem aan dat verbod. Kortaf zegt hij tegen den bakker: "Geef ze beide maar hier!". Het eene lei hij op den wagen en het andere nam hij onder den arm. En soo sukkelde G.K., die zich vaker uit moeilijkheden heeft gered, de wachtpost voorbij".

Het volgende geschiedde, zoals de krant op 7 december 1914 berichtte, tussen Oldenzaal en Denekamp. "Een landsverdediger, vanuit zijn garnizoen gekomen voor familiebezoek, stapt in de tram naar Denekamp en neemt van een burger een linnen zak in ontvangst, die hij met zijn inhoud in het net deponeert en trekt voor hij gaat zitten zijn kapotjas uit. Nú, dat is niets vreemds. Maar wat er verder gebeurde, is wel iets bijzonders. Zonder zich het minst om zijn medepassagiers te bekommeren, zonder eenige verontschuldiging te maken trekt hij ten aanschouwe van allen en zeker tot niet geringe ontsteltenis van de vrouwelijke passagiers, achtereenvolgens zijn korte jas, schoenen en pantalon uit. Wat scheelt dien soldaat? Wat wil hij? Is het hem wellicht in zijn bol geslagen? Volstrekt niet! Doodbedaad ontdoet hij den in ontvangst genomen zak van diens inhoud bestaande uit een volledig burgerkostuum en gaat zich verkleeden. De uniform wordt in den nu legen zak geborgen en in Denekamp in bewaring gegeven, waarna de nu tot burger geworden soldaat op stap gaat in Nordhorn. In het bezit van een in elk opzicht goeden pas, was het hem onmogelijk in uniform over de grens te komen, vandaar zijn ongewone manier van doen".

H. Asma.

Kunst verhoogt belevingswaarde omgeving.

ONZE STRAATNAMEN

In een reeks korte afleveringen in dit blad zal elke keer een aantal straatnamen, welke in de gemeente Denekamp voorkomen, beknopt worden verklaard. De tussen haakjes geplaatste datum geeft de datering weer van het besluit van de gemeenteraad, waarbij de betreffende straatnaam is gegeven.

Op deze wijze wordt gehoopt op de duur een volledig overzicht te krijgen.

De serie staat onder redactie van: H.Boink, W.A.J.Nijhuis en J.A.den Ouden.

Harwichsdijk te Denekamp.

Het is niet na te gaan wanneer deze straatnaam is gegeven aan deze weg, die loopt in het verlengde van de Slotsdijk richting Molendijk.

In het gemeente-archief zit bij correspondentie over aanleg van een sportterrein nabij deze weg (1938) een kaartje waarop o.a. de naam Harwichsdijk staat ingetekend met als zijweg Kriskesweg, beide eigendom van Singraven.

Uit de bevolkingsregisters blijkt dat in Denekamp in de vorige eeuw -tot 1873- ene Derk Jan Harwig gewoond heeft.

Deze moet zich in 1840 in Denekamp hebben gevestigd (B.D.). Aanvankelijk was zijn beroep rietmaker, later sub-rijksontvanger en tenslotte landbouwer. Hij kwam uit Almelo; zijn vader was daar logementhouder; zijn moeder was Hendrina M.Koning uit Denekamp. Of de aanduiding Harwichsdijk hiermee in verband moet worden gebracht is (nog) niet duidelijk.

De Havik te Denekamp (28 augustus 1980).

De havik (*Accipiter gentilis*) is een vogel, die de laatste tijd veel besproken wordt. Hij wordt vaak te vuur en te zwaard veroordeeld. Maar samen met onze andere roofvogels behoort hij tot de mooiste, boeiendste en indrukwekkende verschijning in ons landschap. De havik is een echte standvogel.

Zijn vlucht is onstuimig en snel. Tijdens de jacht vliegt hij meestal laag over de grond. Zijn jachtwijze bestaat uit het overrompelen van de prooi. Hij heeft een zeer snelle start en heeft het voordeel dat hij de prooi heel gemakkelijk tussen bomen en struikgewas kan achtervolgen. De havik is een schaarse broedvogel in ons land. In de vlucht is hij onmiddellijk te herkennen aan de afgeronde vleugels en de lange staart met vier dwarsbanden. Hij is ongeveer 48 tot 49 cm lang. Het vrouwtje is groter dan het mannetje. De kleuren van het verenkleed vertonen zeer veel overeenkomst met die van een sperwervrouwtje, maar de strepen boven en achter het oog zijn iets lichter. De broedduur bedraagt ongeveer 35 à 38 dagen. De eieren worden met tussenpozen van twee à drie dagen gelegd. De bebroeding heeft plaats vanaf het eerste of tweede ei. Het legsel bestaat meestal uit drie à vier eieren, soms vijf.

De havik is een stand- en zwervvogel, die zich niet ver van het broedgebied verwijderd. De prooien bestaan uit middelgrote zoogdieren en vogels, zoals konijnen, hazen, eekhoorns, vlaamse gaaien, duiven, maar ook spechten, uilen en torenvalken. De prooi wordt geplukt op de kale bodem van het bos. Veren, borstbeenderen en snavelhelften laat hij over.

Heggelkampsweg te Agelo (18 maart 1969).

Genoemd naar de in de nabijheid van deze weg voorkomende veldnaam "n Heggelkaamp".

Standpeunt

n Ossn steet in de wei an't hek
Vret zik mooi zat, dat kôj zeen
Steet met de peute in n drek
t Gros is schier, sappig en greun.

n Ossn gif niks um n mooin natuur
ok nich um n drek, woar in e steet
ik vraag miej of, of t ok nich
mangs ne bôrger of boer
net as den ossn hier geet?

HERINNERINGEN VAN EEN VROEGERE BOER EN EEN OUD SCHOENMAKER (II)

In april 1986 hadden wijlen Johan Heerink en Hennie Asma van de Werkgroep Geschiedenis een gesprek met Johan Scholten en de inmiddels overleden Gerard Rikhof uit Oldenzaal, vroeger buren en kameraden. Hierna volgt een weergave van dat gesprek.

slechts zes misdienaars

Rikhof is, toen hij een jaar of tien, twaalf was, misdienaar geweest. In die tijd waren ze met zijn zessen. Rikhof: "Behalve ik waren dat Bernard Scholten (een jongere broer van Johan), Johan Olde Dubbelink, Johan Benneker, Ottenhof van de Brinkstraat en Gerard Hermelink (van de bode). Aan zes misdienaars had men toen genoeg, elke dag waren er drie missen en bij elke mis moesten twee misdienaars zijn. Zodoende waren we elke dag aan de beurt, de ene dag moest je in de mis van zeven uur dienen, de volgende dag in die van half acht en de derde dag in de mis van kwart over acht. Bovendien was er 's avonds geregeld lof. Elke zaterdag en in de mei- en oktobermaanden zelfs iedere avond. Op zondagen moest je toen als misdienaar vaak drie maal naar de kerk. Als je op zondag 's morgens om zeven uur moest dienen, behoorde je er al om half zeven te zijn en moest je om kwart vóór zeven aan de communiebank staan, want in die tijd gingen de meeste mensen al vóór de mis ter communie. Na de middag was er om drie uur dan nog de vespers. Naar een voetbalwedstrijd kon je bijna niet als je in de zondagse vespers moest dienen. De oude koster Benneker vertelde me eens: "Toen ik jullie zessen als misdienaars had, hād ik misdienaars, ik heb er nu vierentwintig en moet ze soms nog uit de kerk halen" (omdat degenen die de beurt hadden wel eens verstek lieten gaan H.A.)

Wanneer er een "vreemde" geestelijke kwam, dan droeg die de mis op aan een van de twee zij-altaren en dan werd een van de twee misdienaars van het hoofdaltaar wegge-

H. J. RIKHOF, Schoenhandel.
Maat- en Reparatieinrichting.

Denekamp, 5 Januari 1915

NOTA

voet Gemeente Denekamp

van H. J. RIKHOF.

Schaeel door Weenkamp		
Januari 20	Verklaamen zoolen latten	150
Februari 28	Boei ruyg latten	630
Maart 11	ryg latten zoolen latten	150
24	ryg latten hersteld	15
24	ryg latten hersteld	15
24	Verklaamen zoolen latten	125
Juni 12	Verklaamen zoolen latten	150
August 5	ryg latten zoolen latten	150
December 16	Verklaamen zoolen latten	160
Totaal		1545

Schaeel door Kampkruiper		
Januari 28	Verklaamen chroom	560
Februari 4	ryg latten zoolen latten	150
21	ryg latten latten latten	65
April 10	chroom ruyg latten	630
Juli 31	Verklaamen latten	50
Septemb 16	Verklaamen zoolen latten	150
December 10	Verklaamen zoolen latten	125
Totaal		1730
		1545
Totaal		3275

haald om aan het zij-altaar te dienen.

Vaak waren er inderdaad maar zes misdienaars, die ook niet beter wisten en niet anders gewend waren.

De oude koster Benneker was heel precies in de kerk, zo stelde Rikhof. En wanneer er iets niet goed ging, dan moest je het wel horen. Je moest bijv. als misdienaar maar eens iets te laat zijn met het wierookvat, dan bromde hij: "Zat's wear te sloapn". Rikhof herinnert zich nog goed, dat hij eens op hemelvaartsdag als misdienaar met een collecteschaal rond moest. De kerkmeesters waren er toen niet en de koster ging alleen de kerk in om te kijken of iedereen gekleed was, zoals het hoorde en of men zich netjes gedroeg. Achter in de oude kerk vroeg iemand Rikhof die daar stond: "Hebben jullie hier een pastoor met een snor?" Rikhof antwoordde bevestigend en liep toen weer verder met zijn collecteschaal. Toen de mis uit was vertelde Rikhof kapelaan Lammers, die de mis had opgedragen, wat hem gevraagd was en wat hij daarop gezegd had. "Je had groot gelijk", zei de kapelaan, maar de koster die er bij stond, was woest op hem. (De oude koster Benneker had een snor, pastoor Knuif niet H.A.)

In die tijd moesten de misdienaars kooltjes voor het wierookvat halen bij de koster. Rikhof: "We gingen dan door de sacristie naar buiten, het poortje door en stonden dan voor de deur bij koster Benneker, die aan het Kerkplein woonde." Bij de koster kwam men via de voordeur meteen in de huiskamer. Met een tang werd het gloeiende kooltje uit het fornuis gehaald en in het wierookvat gedaan. In de tijd toen de noten rijp waren, werd Johan Olde Dubbelink eens door pastoor Knuif van het altaar weggestuurd. Hij had zijn handen zo bruin van de walnoten-schillen dat de pastoor tegen hem zei, dat hij met zulke vieze handen maar naar huis moest gaan".

gedoopt in de noodkerk

Het gedeelte van de kerk, dat vroeger vóór de oude kerk stond en dat in de jaren 1912/13 is afgebroken en vervangen door de koepelkerk, heeft Johan Scholten nog goed gekend. Hij kan zich echter niet herinneren dat hij ooit in die kerk geweest is. Wel ziet hij nog de steigers bij de bouw van de koepelkerk.

Ook aan de noodkerk heeft Scholten bepaalde herinneringen.

Het was een houten kerk, die door Wintels gebouwd is. Tijdens een storm, toen de kerk nog in aanbouw was, is ze ingestort en kon Wintels opnieuw beginnen. Toen de noodkerk klaar was zijn de banken uit de oude kerk gehaald en in de noodkerk geplaatst. Vader Scholten vertelde wel eens dat, toen de banken in de noodkerk verpacht werden, de meeste mensen ongeveer eenzelfde soort plaats wilden, als die ze in de oude kerk gehad hadden. Mensen, die bijv. altijd vooraan zaten, wilden ook in de noodkerk een plaats voor in. Die verpachting moet toen wel de nodige problemen hebben opgeleverd. Ook latere bankenverpachtingen brachten trouwens wel ruzies en jarenlange vetes met zich mee.

Van de inzegening en ingebruikname van de nieuw gebouwde koepelkerk weet Scholten zich niets te herinneren. Rikhof vertelde dat hij in 1912 in de noodkerk gedoopt was.

Vroeger lag het kerkhof rond de kerk. Toen een paar jaar na de oorlog de hete-lucht-verwarming in de St. Nicolaaskerk is aangebracht, moest er aan de achterkant, bij de sacristie, een kelder voor de verwarmingsketel worden gebouwd. Bij het uitgraven van die kelder heeft Scholten die grond voor aannemer Knippers met paard en wagen afgevoerd. Scholten kan zich herinneren, dat er botten tevoorschijn kwamen. Van de pastoor, die geregeld een kijkje kwam nemen, moest hij de botten eruit halen en op een hoop leggen. De koster begroef ze dan 's avonds op het kerkhof. "Ik lette natuurlijk niet altijd even goed op, zodat er zeker wel botten zijn achtergebleven in het afgevoerde zand", zo vertelde Scholten.

appels van de dominee

Met de politie kwamen we als jongens vrijwel nooit in aanraking. We namen wel eens appels weg, bijvoorbeeld uit de tuin van de pastoor of dominee, maar daar kwam geen politie aan te pas. "Wij hadden zelf appels genoeg", zo stelde Scholten, "maar de appels uit dominees tuin, die pal achter ons huis lag, waren natuurlijk veel lekkerder. In die tijd woonde daar dominee Brouwer en wanneer deze zag dat er iemand bij zijn appels zat, klonk het: "Jongens, jongens, wat doen jullie daar, die appels horen jullie niet, die zijn van mij".

Dominee Brouwer (in Denekamp van 1897 - 1922) hebben

beiden goed gekend. Rikhof vertelde dat hij als kind geregeld in het dominees-huis kwam bij het echtpaar Brouwer, dat zelf geen kinderen had. Als mevrouw Brouwer uit het dorp kwam, bijvoorbeeld van boodschappen doen, dan nam ze ons mee van de straat, waar we aan het spelen waren", aldus Rikhof.

We kregen ook wel appels, maar mochten ze zelf niet stiekem uit de tuin halen.

Dominee Brouwer had een lange baard en zijn vrouw had krijt-witte haren, het waren fijne mensen. Het was altijd een mooi stel, wanneer ze op zondag naar de kerk gingen, verzorgd tot in de puntjes. Ze kwamen dan eerst van hun huis in de Vledderstraat en via de Grotestraat liepen ze dan naar de kerk.

In die tijd kon je dominees en pastoors nog goed onderscheiden van het andere volk.

patronaat en propagandaclub

Vroeger was er het patronaat. Daar konden jongens op zondagmiddag na de Vespers van drie uur naar toe. Daar kon je o.a. korfballen, sjoelen, dammen en kaarten. De leiding van het patronaat was in handen van de kapelaans. Die hielden op zo'n middag dan ook altijd een korte, godsdienstige toespraak, een kleine preek dus.

Anderhalf uur lang konden daar de jongens terecht, die niet meer op de lagere school zaten en niet ouder waren dan een jaar of zeventien.

Eerst was dat patronaat in de meisjesschool en later, toen Scholten er al niet meer naar toe ging, in het K.J. C.-gebouw aan de Sloetstraat, naast het kerkhof. Op het terrein van dat gebouw lag toen een half overdekte, oude kegelbaan. Dat was de baan, die Olde Dubbelink had afgedankt, toen daar een nieuwe gebouwd werd. Van die oude kegelbaan konden de jongens van het patronaat mooi gebruik maken.

Denekamp kende vroeger ook de zogenaamde propagandaclub, waar katholieke jongens en jonge mannen lid van waren. Het doel van die club was, bepaalde activiteiten in de parochie te ondersteunen.

Johan Scholten, die er lid van geweest is, vertelde dat de leden na afloop van de kerkdiensten 's zondagsmorgens, ondermeer speldjes voor goede doelen verkochten. Verder hielpen ze met het verkopen van kaartjes, wanneer in

Concordia toneel- of muziekuitvoeringen waren. Ook hebben de clubleden wel eens donateurs aangeworven voor de voetbalclub DOS en hebben ze er de contributie voor opgehaald.

Om hun eigen kas wat te spekken, haalden de leden op zaterdagmiddagen oud papier op, voornamelijk in het dorp en bij de zakenlui. Daarvoor werd paard en wagen van Scholten gebruikt. Het opgehaalde papier werd opgeslagen in een keet in de zandkuil, vanwaar het zo nu en dan door een handelaar uit Hengelo werd opgehaald.

Eens per jaar werd er een uitstapje georganiseerd, dat betaald werd uit de clubkas.

De club telde in die tijd zo'n vijftien leden. Behalve Johan Scholten waren dat ondermeer Karel Weerkamp, twee broers Ottenhof, Frans Hermelink en enkele zonen van bakker Berning. Rikhof mocht niet bij de propagandaclub, want hij had "n kear oawer de reep henslaagn". Met andere woorden: hij was niet gehoorzaam genoeg. Dat vond tenminste kapelaan Van Dieden en de kapelaan was de baas bij de club.

H. Asma

(wordt vervolgd)

DENEKAMP, 6 Juli. Door het bestuur der stoomzuivelfabriek alhier is benoemd tot directeur-boekhouder de heer Brantsma uit Bolsward.

— Bij de gehouden aanbesteding tot herstel van den onlangs door den bliksem getroffen dorpstoren, was de laagste inschrijver de heer H. Freckmann te Bad-Pyrmont voor f 1378, aan wien het werk werd gegund.

Uit: Weekblad voor Oldenzaal e.o.
11-7-1891.

DENEKAMP, 26 Aug. Dinsdagmiddag werd de landbouwerswoning van H. Bouhuis, bewoond door J. Goldbach, te Nutter, onder deze gemeente, met den daarin aanwezigen inboedel en oogst geheel door brand vernield. Alles was verzekerd, doch laag. Het vee is nog gered. De oorzaak van den brand is onbekend.

Uit: Weekblad voor Oldenzaal e.o.
24-8-1891.

Klaproos

De klaproos behoort tot de papaverfamilie. De bloemen zijn bloedrood. De planten hebben meestal geel of wit melksap, dat giftig werkt.

De naam klaproos heeft zijn oorsprong te danken aan een kinderspelletje, wat als volgt in zijn werk ging. Men vouwt een bloemblaadje bolvormig, zodat er een klein beursje ontstaat. Dit slaat men op het voorhoofd of de rug van de hand. De samengedrukte lucht doet het zakje met een knal openspringen en zo kreeg de papaver de naam klaproos.

Volgens een legende zouden de papaversoorten ontstaan zijn uit de tranen van Venus toen zij Adonis beweeende.

De rode bloemblaadjes zijn aan de binnenkant, onderaan, zwart gevlekt. Dit "getekend zijn" heeft aanleiding gegeven tot het ontstaan van de volgende legende.

De klaproos was zo trots op haar schoonheid dat de Schepper dit verdroot en het de duivel toeliet haaraan teraken. Daar, waar hij deze bloemen betastte, ontstonden zwarte vlekken die nog steeds zichtbaar zijn.

Volgens een oud bijgeloof bloeien de vuurrode klaprozen vooral op vroegere slagvelden, omdat zij daar ontstaan zouden zijn uit het bloed van de gesneuvelde.

OM BIJ DE HAND TE HEBBEN

Stichting Heemkunde Denekamp

't HEEMHOES

Kerkplein 4, 7591 DD Denekamp;
tel. (05413) 4656.

't Heemhoes is het informatie-
en documentatiecentrum voor
heemkunde in Denekamp.

Geopend: ma/vr 9-12; do tevens
18.30-2130 uur.

Beheerder: J.A.den Ouden; tel.
privé (05413) 2800.

Administrateur: J.Zanderink;
tel. privé (05413) 2106.

Bibliothecaresse/Archief:
mevr.Th.Aasma-ten Broeke; tel.
privé (05413) 2434.

BESTUUR

H.A.Benneker, voorzitter;
H.Boink, secretaris; H.J.Aasma,
penningmeester; H.A.Meek; A.B.
Morsink; H.Nolten; W.A.J.Nij-
huis; J.A.den Ouden; B.Tijhuis;
G.J.Tijscholte en S.Wynia.

SECRETARIAAT

Diepengoor 16, 7591 BW Dene-
kamp; tel. (05413) 2261.

AANMELDEN DONATEURS

Aanmelden van donateurs kan
bij 't Heemhoes of secreta-
riaat. De kosten zijn per
jaar minimaal f.17,50. Hogere
bijdragen zijn van harte
welkom.

BANK/GIRO

ABN-bank Denekamp:
59.57.16.547;
Rabobank te Denekamp:
11.07.53.003.
Postgiro: 5565614.

werkgroepen

BEHEER EN ORGANISATIE

H.C.M.Boink-Wagenvoort, Die-
pengoor 16, 7591 BW Denekamp;
tel. (05413) 2261.

BIBLIOTHEEK EN ARCHIEF

Th.Aasma-ten Broeke, Willem
Wegewartstraat 1, 7591 TZ
Denekamp; tel. (5413) 2434.

BOERDERIJENONDERZOEK

H.Nolten, Bromeliastaart 50,
7591 XV Denekamp; tel. (05413)
2800.

DIALECT EN FOLKLORE

J.A.den Ouden, de Roerdomp 42,
7591 JB Denekamp; tel. (05413)
2800.

DIAPRESENTATIES

W.A.J.Nijhuis, Kasteellaan 4,
7591 PT Denekamp; tel. (05413)
1453.

EXPOSITIES

H.Boink, Diepengoor 16, 7591
BW Denekamp; tel. (05413)
2261.

FLORA & FAUNA

H.A.Meek, de Plevier 7, 7591
JJ Denekamp; tel. (05413)
3095.

GENEALOGIE

G.J.Tijscholte, Damweg 16,
Tilligte; tel. (05412) 51447.

GESCHIEDENIS

H.J.Aasma, Willem Wegewart-
straat 1, 7591 TZ Denekamp;
tel. (05413) 2434.

JUMELAGE METELEN

H.C.M.Boink-Wagenvoort, Die-
pengoor 16, 7591 BW Denekamp;
tel. (05413) 2261.

STICHTING HEEMKUNDE DENEKAMP

Sinds 1975 is er in Denekamp een heemkundegroep, welke tot haar werkterrein kan rekenen het gebied van de gemeente Denekamp.

Heemkunde wil zeggen de kennis van het eigen heem, de eigen omgeving, de streek waarin men woont. Voorts wordt hiermee aangeduid de kennis van zeden en gebruiken en van de opvattingen en overleveringen van de bevolking in verband met de aard van het land. Onder heemkunde verstaan we ook de zorg voor monument en landschap.

De doelstelling hierbij van de Stichting Heemkunde Denekamp is om door studie en onderzoek het verleden te analyseren en daarover te publiceren. Hierdoor wordt getracht waardering te wekken voor wat in de gemeente Denekamp door de natuur en de vroegere cultuur tot stand is gekomen. Met het verleden dat daarmee tot leven is gekomen wordt de dag van vandaag mede gestalte gegeven. Het aangeven van de toekomstige ontwikkeling wordt immers mede bepaald door de wetenschap, dat kennis van het verleden niet kan worden gemist, want in het verleden en het heden ligt de toekomst besloten.

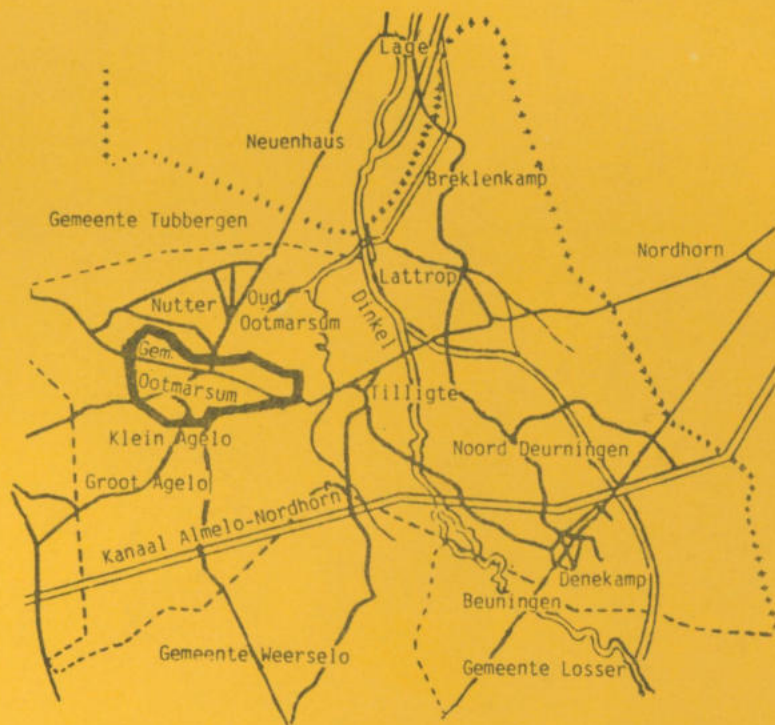
Om deze doelstelling te verwezenlijken heeft de Stichting Heemkunde Denekamp verschillende werkgroepen. Daarnaast is er het zestig pagina's tellende contactorgaan 't Onderschoer, dat vier keer per jaar verschijnt en kosteloos wordt toegezonden aan de donateurs. Voorts worden enkele keren per jaar bijeenkomsten en excursies gehouden voor de donateurs.

De donateurs hebben alle gelegenheid mee te denken en mee te praten over allerlei zaken die de stichting aangaan.

De Stichting Heemkunde beschikt over een eigen huisvesting, in 't Heemhoes, het informatiecentrum voor heemkunde. Hierin is het archief en de bibliotheek ondergebracht. Tevens vinden hier de werkbijeenkomsten en vergaderingen plaats. Boeken kunnen door de donateurs kosteloos worden geleend, waarvoor een catalogus beschikbaar is.

Hebt u belangstelling om mee te denken of ergens actief aan mee te doen, dan is dat mogelijk door lid te worden van een van de werkgroepen, zoals geschiedenis, flora en fauna, dialect en folklore. De adressen staan hiernaast. Nadere inlichtingen hierover zijn te krijgen op 't Heemhoes, waar u geheel vrijblijvend kunt binnenlopen.

GEMEENTE DENEKAMP

De kaart geeft het werkgebied weer van de Stichting Heemkunde Denekamp. Binnen deze gemeente ligt de gemeente Ootmarsum, zoals u kunt zien. De gemeente Denekamp heeft een oppervlakte van 8823 hectare en telt ruim 12.000 inwoners, welke wonen in de volgende kerkdorpen en buurtschappen (de vroegere marken): Denekamp, Noord Deurningen, Lattrop, Breklenkamp, Oud Ootmarsum, Nutter, Groot Agelo, Klein Agelo en Tilligte.